

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Кафедра соціальної педагогіки

Надія Сабат

ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Методичні рекомендації з курсу

Івано-Франківськ
2008

ББК 74.20я73

С 12

УДК 373.66 : 37.013.42

Теорії та методи соціальної роботи: Методичні рекомендації / Автор-упорядник Сабат Н. В. – Івано-Франківськ: Видавець Третяк І. Я., 2008. – 106 с.

Методичні рекомендації упорядковано автором з урахуванням особливостей кредитно-рейтингової системи організації навчального процесу. Розкрито зміст і джерельну базу теоретичної та практичної частин курсу, підібрано питання для самостійного опрацювання студентами, розроблено варіанти завдань для контролю знань студентів.

Друкується відповідно до рішення Вченої ради Педагогічного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника від 5 лютого 2008 року (протокол № 5).

Рецензенти: доктор педагогічних наук, професор Чепіль М. М.,
кандидат педагогічних наук, професор Ковбас Б. І.

ISBN

Надія Сабат, 2008
Видавець Ігор Третяк, 2008

Вступ

Для соціальної роботи як науки, теоретичної дисципліни й практичної діяльності важливими є наукові знання, теоретичне обґрунтування практичних дій соціальних працівників, пояснення природи соціальних проблем, результати досліджень тощо. Теорії допомагають накопичувати знання, визначати пріоритети діяльності. По відношенні до практики теорія виступає своєрідним науковим фундаментом, джерелом ідей та професійного способу мислення. Теорії дозволяють сформулювати питання, що виходять за межі загальноприйнятих понять.

Соціальна робота реалізується у складному змінному середовищі, тому її теорії також постійно розвиваються. Соціальні працівники, педагоги виступають не лише користувачами усталених теорій, а й творцями нових. Тому дана дисципліна є ключовою у підготовці фахівців із соціальної педагогіки. Особливістю курсу “Теорії та методи соціальної роботи” є інтеграційний та аналітичний характер, його освоєння студентами передбачає вивчення цілого комплексу інших дисциплін, що входять до системи підготовки фахівця з соціальної педагогіки. Окремі аспекти теорій та методів соціальної роботи висвітлюються і в інших курсах, серед них — “Вступ до спеціальності”, “Соціальна політика”, “Історія соціальної роботи” та інші. Це забезпечує комплексний підхід у вивченні соціальних явищ, адже соціальна сфера – складні переплетення безлічі прямих та опосередкованих людських дій, відносин, вчинків у різних формах їхніх проявів. Тому виокремити теорії та методи соціальної роботи можна лише умовно, щоби отримати конкретні дані, які слід узгоджувати з практичною діяльністю й цілим комплексом соціально-педагогічного інструментарію.

Теоретичні основи практики соціальної роботи розкривають у своїх працях А. Бойко, Н. Бондаренко, О. Брижовата, В. Бурлака, І. Грига, Н. Кабаченко, О. Лисенко, І. Мигович, О. Савчук, Т. Семигіна та інші науковці, з основними положеннями праць яких студенти знайомляться в ході вивчення курсу.

Мета курсу - ознайомлення студентів з генезою виникнення та розвитку соціальної роботи як особливої сфери діяльності людини, наукової галузі, навчальної дисципліни, використовуючи системний підхід, а також сприяння в оволодінні ними теоретичними основами соціальної роботи з різними верствами населення.

Завдання курсу:

- дати цілісне уявлення про процес соціальної роботи, озброїти

знаннями про основні теоретичні підходи її здійснення;

- сприяти підвищенню теоретичного усвідомлення студентами сутності соціальної роботи та її суспільного значення;
- навчити розуміти і використовувати у соціальній роботі основні теоретичні положення ;
- розвивати потребу у здобутті наукових знань про нові підходи та методи в соціальній роботі.

Для ефективного досягнення цілей і завдань курсу пропонується система форм роботи, що охоплює проведення лекцій, семінарських занять, написання студентами контрольних робіт. На залік та екзамен вносився тільки те, що було предметом вивчення на лекціях, семінарах та при самостійному вивченні.

Курс “Теорії та методи соціальної роботи” розраховано на 108 годин, із них 66 годин – на самостійну роботу студентів, 42 – на аудиторну роботу. Аудиторні години розподілено таким чином: 26 годин лекційних, 16 годин семінарських занять.

Навчально-тематичний план курсу

№ з/п	Тема	К-ть годин
Лекції		
1.	Роль дисципліни “Теорії та методи соціальної роботи” у фаховій підготовці соціальних педагогів	2
2.	Структура й зміст соціальної роботи	2
3.	Нормативно-правова база соціальної роботи	2
4.	Види та напрями соціальної роботи	2
5.	Наукові закономірності, принципи та методи соціальної	2
6.	роботи	2
7.	Взаємозв’язок теорії та практики соціальної роботи	2
8.	Характеристика психологічних моделей соціальної	2
9.	роботи	2
10.	Найпоширеніші соціологічні моделі соціальної роботи Найпоширеніші комплексні моделі соціальної роботи	2
11.	Соціально-педагогічна модель як одна з комплексних	2
12.	моделей соціальної роботи	2
13.	Індивідуальна соціальна робота Групова соціальна робота Структура та основні функції органів соціальної роботи в Україні	2
Семінарські заняття		
1.	Застосування в соціальній роботі психологічних теорій	2
2.	Застосування в соціальній роботі соціологічних теорій	2
3.	Застосування в соціальній роботі комплексних теорій та моделей	2 2
4.	Індивідуальна соціальна робота	2
5.	Підготовка волонтерів до роботи у службі “Телефон довіри”	2 2
6.	Групова робота як метод соціальної роботи	2
7.	Соціальна робота в громаді	
8.	Стратегії і тактики публік рилейшнз	
Всього		42

Розділ 1. Зміст і джерельна база лекцій

Тема 1. Роль дисципліни “Теорії та методи соціальної роботи” у фаховій підготовці соціальних педагогів

1. Мета і завдання вивчення дисципліни.
2. Зміст курсу “Теорії та методи соціальної роботи”.
3. Зміст, особливості самостійної роботи студента.
4. Рекомендована література до вивчення дисципліни.

Тема 2. Структура й зміст соціальної роботи

1. Мета соціальної роботи.
2. Завдання соціальної роботи.
3. Загальна структура й функції соціальної роботи
4. Класифікація понять і категорій соціальної роботи.
5. Суб’єкти соціальної роботи:
 - а) фізичні особи, які здійснюють соціальну роботу;
 - б) державні та недержавні організації.
6. Об’єкти соціальної роботи.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте мету соціальної роботи.
2. Які завдання соціальної роботи в сучасному українському суспільстві є найбільш актуальними?
3. Розкрийте структуру соціальної роботи.
4. Перелічіть функції соціальної роботи, охарактеризуйте одну з них.
5. Які державні та недержавні організації України виступають суб’єктами соціальної роботи?
6. Як співвідноситься діяльність соціальних педагогів і соціальних

працівників?

7. Розкрийте значення волонтерського руху і волонтерів для сучасної теорії та практики соціальної роботи.
8. Опишіть власне розуміння солідарності в соціальній роботі.

Тема 3. Нормативно-правова база соціальної роботи

1. Соціальні норми і права.
2. Закони й законодавчі акти.
3. Нормативно-правові основи соціальної роботи.

Питання для самоконтролю

1. Як співвідносяться соціальні норми і норми моралі?
2. Підготуйте перелік нормативно-правових документів захисту дитини й дитинства. Які ключові положення їх об'єднують?
3. Охарактеризуйте терміни: нормативно-правовий договір, нормативно-правовий акт, нормативно-правові документи.
4. Ознайомтеся з нормативно-правовою базою, яка є підґрунтям соціальної роботи з молоддю.

Тема 4. Види та напрями соціальної роботи

1. Види соціальної роботи – соціальне обслуговування, соціальний супровід, соціальна профілактика, соціальна реабілітація.
2. Напрями соціальної роботи:
 - а) стратегія подолання бідності в Україні;
 - б) соціальне страхування як спосіб захисту особи від втрат доходу;
 - в) запровадження консолідованої системи адресної допомоги та соціальних послуг;

- г) соціальна підтримка осіб з обмеженими функціональними можливостями;
- д) соціальна підтримка сімей з дітьми;
- е) соціальна підтримка дітей, позбавлених батьківського піклування;
- є) покращення умов життя соціально вразливих верств населення.

Питання для самоконтролю

1. Перелічіть основні види соціальної роботи.
2. Розкрийте основні шляхи подолання бідності в Україні.
3. Які причини запровадження в Україні консолідованої системи адресної допомоги та соціальних послуг?
4. Охарактеризуйте моніторинг реалізації стратегічних напрямів подолання бідності.
5. У яких формах реалізується в Україні підтримка сімей з дітьми та дітей, позбавлених батьківського піклування?
6. Які заходи проводяться державою з покращення умов життя соціально вразливих верств населення?

Тема 5. Наукові закономірності, принципи та методи соціальної роботи

1. Вплив соціальної роботи на розвиток суспільних явищ, процесів, відносин.
2. Взаємозв'язок сучасних політичних концепцій, ідеологій і соціальної роботи.
3. Роль принципів у забезпеченні науковості й ефективності соціальної роботи.
4. Основні групи принципів:

- а) методологічні;
- б) соціально-політичні ;
- в) організаційні;
- г) психолого-педагогічні;
- д) специфічні (універсального підходу до соціальної роботи; взаємодії із клієнтом; впливу на соціальне середовище).

5. Характеристика соціально-економічних, організаційно-розпорядчих, психолого-педагогічних методів соціальної роботи.

6. Взаємозв'язок принципів і методів соціальної роботи, їхня творча реалізація з метою вирішення завдань соціальної роботи.

Питання для самоконтролю

1. У чому проявляється вплив соціальної роботи на розвиток суспільних явищ, процесів, відносин?
2. Розкрийте організаційно-управлінські закономірності соціальної роботи.
3. Розкрийте закономірності соціальної роботи на безпосередньому контактному рівні.
4. Перелічіть сучасні моделі соціального добробуту, охарактеризуйте одну з них.
5. Дайте дефініцію принципів соціальної роботи.
6. Які методологічні принципи соціальної роботи вам відомі?
7. Перелічіть найважливіші, на ваш погляд, соціально-політичні принципи соціальної роботи.
8. Назвіть організаційні принципи, якими послуговуються у своїй діяльності соціальні педагоги.
9. Охарактеризуйте принципи гуманізму, демократизму, законності, компетентності, єдності повноважень і

відповідальності, комплексного підходу, цілеспрямованості, стимулювання, контролю і перевірки. Наведіть приклади дотримання їх у практиці соціальної роботи.

10. Які з психолого-педагогічних принципів соціальної роботи є, на вашу думку, найоптимальнішими? Відповідь мотивуйте.
11. У чому проявляється взаємозв'язок специфічних з іншими групами принципів соціальної роботи? Доведіть свою думку.
12. Охарактеризуйте соціально-економічні, організаційно-розпорядчі, психолого-педагогічні методи соціальної роботи.

Тема 6. Взаємозв'язок теорії та практики соціальної роботи

1. Соціальна робота як синтез наукових концепцій і напрямів.
2. Класифікація теоретичних моделей соціальної роботи.
3. Чинники значущості теорії для практики соціальної роботи.
4. Взаємозв'язок соціальної роботи з іншими науками.

Питання для самоконтролю

1. Чим обумовлено розмаїття трактування вченими поняття “теорія соціальної роботи”?
2. Які завдання й призначення теорій соціальної роботи?
3. Охарактеризуйте класифікацію теоретичних моделей соціальної роботи за спорідненістю з соціально-гуманітарними науками.
4. Які чинники сприяли поширенню у другій половині XIX – в першій третині XX ст. теоретичних підходів у соціальній роботі?
5. Чим обумовлено домінування у 20-60 рр. XX ст. психологічних моделей соціальної роботи?

6. Доведіть, що соціальна робота є синтезом наукових концепцій і напрямів практичної діяльності, міждисциплінарною наукою.
7. Розкрийте особливості психологічних моделей соціальної роботи.
8. Дайте характеристику соціологічних моделей соціальної роботи.
9. На які наукові школи спираються комплексні моделі соціальної роботи?
10. Мотивуйте роль теорії у практиці соціальної роботи.
11. Чи є теорія соціальної роботи протиставленням практиці? Відповідь мотивуйте.
12. Чи можуть соціальні працівники, педагоги бути творцями нових теорій? Доведіть свою думку.

Тема 7. Характеристика психологічних моделей соціальної роботи

1. Основні засади психодинамічного підходу в соціальній роботі.
2. Теоретичні й методологічні основи біхевіористських моделей соціальної роботи.
3. Теоретичні джерела формування, розвитку й реалізації когнітивних моделей соціальної роботи.
4. Гуманістична модель соціальної роботи, спрямована на пробудження резервів особистості людини.
5. Ідеї і підходи екзистенційної моделі.
6. Використання логотерапії в сучасній соціальній роботі.

Питання для самоконтролю

1. Чим зумовлена зміна на початку ХХ ст. класових підходів на природничо-наукові?
2. У чому полягають основні завдання психодинамічного підходу?

3. Яке значення для соціальної роботи концепції психосоціального розвитку людини в суспільстві, обґрунтованої .Е. Еріксоном?
4. Охарактеризуйте одну зі зрілих форм психологічного захисту, притаманних і невротичному рівню розладів, і нормі.
5. Перелічіть незрілі форми психологічного захисту, що спостерігаються в дітей та за глибоких розладів.
6. Чим керуються спеціалісти у використанні психодинамічного підходу в роботі з клієнтами?
7. Якими ключовими техніками збагатила соціальну роботу психодинамічна модель?
8. Як у соціальній роботі може реалізуватися перенесення, контрперенесення?
9. Які особливості психодинамічної моделі соціальної роботи є об'єктом критики її фахівцями?
10. Які психологічні теорії є основою біхевіористських і когнітивних моделей соціальної роботи?
11. Розкрийте можливості використання в соціальній роботі теорії соціального навчіння А. Бандури.
12. Перелічіть прізвища засновників і прихильників гуманістичної моделі соціальної роботи.
13. Розкрийте особливості клієнтцентрованого підходу в соціальній роботі.
14. Проаналізуйте теоретичні засади екзистенційної моделі соціальної роботи.

Тема 8. Найпоширеніші соціологічні моделі соціальної роботи

1. Системна модель соціальної роботи.

2. Формування й утвердження екологічного підходу в індивідуальній соціальній роботі.
3. Становлення, розвиток і використання у соціальній роботі теорії ролей.
4. Головні ідеї соціально-радикальної моделі соціальної роботи.
5. Радикальний фемінізм у практиці соціальної роботи.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте внесок Г. Голдстейна, Е. Пінкус, Е. Мінахен у впровадження системної моделі в соціальну роботу.
2. Розкрийте відмінності між відкритими і закритими соціальними системами.
3. У чому сутність явища синергії, яке притаманне соціальним системам?
4. Про які здатності системи свідчить її гомеостаз?
5. Розкрийте ключові ідеї екологічної системи.
6. На яких концепціях ґрунтується практична реалізація екологічної моделі соціальної роботи?
7. У чому суть концепції життєвої ніші та ареалу?
8. З науковою діяльністю яких учених пов'язана теорія ролей?
9. За якими критеріями класифікують ролі?
10. В роботі з якими категоріями клієнтів застосування теорії ролей є найбільш оправданим?
11. Охарактеризуйте відмінності між нерадикальними і радикальними підходами в соціальній роботі.

Тема 9. Найпоширеніші комплексні моделі соціальної роботи

1. Кризове втручання як одна з моделей практичної соціальної роботи.
2. Кризове консультування й інтенсивний догляд (опіка) – найпоширеніші методи кризового втручання.
3. Зосереджена на завданні модель соціальної роботи.
4. Мета, завдання, напрями сімейної терапії.
5. Витоки, становлення, розвиток психосоціальної терапії.
6. Психобіосоціальний підхід у практиці сучасної соціальної роботи. Хоспіси як один із прикладів такої моделі.¹

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте внесок Д. Каплана, Н. Голан у розробку моделі кризового втручання.
2. На яких положеннях ґрунтується теоретична основа кризового втручання?
3. У яких ситуаціях кризове втручання є доцільним?
4. Які техніки психологічної підтримки доцільно використовувати соціальному працівникові під час кризового консультування?
5. У чому полягає суть методики опосередкованого спілкування?
6. У яких випадках доречним є використання методу інтенсивного догляду?
7. Який етап роботи у зосередженій на завданні моделі соціальної роботи є, на вашу думку, найскладнішим? Відповідь мотивуйте.
8. Розкрийте відмінності роботи із сім'єю як системою від роботи з окремими індивідами, що належать до цієї сім'ї.
9. Який метод роботи за психосоціальної моделі є найбільш використовуваним?

¹ Окремі матеріали, що висвітлюють це питання, вміщені в додатку А.

10. Доведіть актуальність чи неактуальність психосоціальної терапії для сучасного етапу соціальної роботи.

Тема 10. Соціально-педагогічна модель як одна з комплексних моделей соціальної роботи

1. Теоретико-методологічне джерело соціально-педагогічної моделі соціальної роботи.
2. Чинники актуалізації соціально-педагогічної моделі.
3. Соціалізація як стрижневий процес у соціально-педагогічній моделі.
4. Основні психолого-соціальні механізми соціалізації.
5. Соціалізація особистості:
 - а) соціум та соціальне середовище;
 - б) соціальні відносини;
 - в) види соціалізації;
 - г) основні етапи соціалізації особистості;
 - д) соціальна активність та соціальна діяльність.
6. Соціальне виховання як важливий чинник соціально-педагогічної моделі.
7. Ресоціалізація як важливий компонент соціально-педагогічної моделі.
8. Забезпечення в рамках соціально-педагогічної моделі надання допомоги різним віковим категоріям клієнтів.
9. Основні методи й форми роботи за соціально-педагогічною моделлю.

Питання для самоконтролю

1. Який із розділів педагогіки є теоретико-методологічним джерелом соціально-педагогічної моделі соціальної роботи?
2. З діяльністю яких учених пов'язують виникнення соціальної педагогіки як науки?
3. Які чинники зумовили активний розвиток соціально-педагогічної моделі?
4. Чим зумовлено розмаїття дефініцій процесу соціалізації? Яку ви вважаєте найбільш повною?
5. Перелічіть основні психолого-соціальні механізми соціалізації.
6. Розкрийте сутність імпринтінгу.
7. Які види соціалізації виокремлюють залежно від джерел розвитку?
8. Розкрийте відмінності між соціалізацією і ресоціалізацією.
9. Чим зумовлена розмитість проблемних меж соціально-педагогічної моделі?

Тема 11. Індивідуальна соціальна робота

1. Ведення випадку як один із традиційних методів соціальної роботи:
 - а) процес ведення випадку;
 - б) процедура первинного оцінювання і складання плану догляду;
 - в) реалізація плану (здійснення) втручання – основна фаза у процесі соціальної роботи;
 - г) оцінювання результатів плану догляду;
 - д) ведення професійних записів як частина щоденної діяльності соціального працівника.
2. Індивідуальне консультування в соціальній роботі:

а) специфіка соціально-психологічного консультування в соціальній роботі;

б) консультативна допомога за методом телефону довіри.

3. Представництво інтересів клієнта в соціальній роботі:

а) започаткування та особливості представництва інтересів клієнта;

б) різновиди індивідуального і колективного представництва;

в) основні стратегії представництва інтересів клієнтів;

г) інтерактивний процес індивідуального представництва інтересів;

д) безпосереднє представництво інтересів.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте переваги та обмеження основних методів збору інформації про клієнта.

2. За якими моделями може відбуватися реалізація процесу ведення випадку?

3. Які етапи передбачає процедура первинного оцінювання становища клієнта?

4. Який метод збору первинної інформації про клієнта є найбільш поширеним у соціальній роботі і чому?

5. Яких вимог слід дотримуватися соціальному працівникові при проведенні інтерв'ю?

6. Розкрийте відмінності між дискретною і системною метою втручання.

7. Доведіть значущість для соціальної роботи реалізації плану втручання.

8. Чи існують єдині стандартні критерії ефективності соціальної роботи? Доведіть свою думку.

9. Яка модель оцінювання якості послуг є оптимальною?

10. Розкрийте сутність директивної моделі консультування.
11. Виокремте специфічні особливості телефонного консультування.
12. Охарактеризуйте основні форми представництва.

Тема 12. Групова соціальна робота

1. Зародження у 30-ті рр. ХХ ст. методу групової соціальної роботи.
2. Різновиди і класифікація груп.
3. Відмінності між індивідуальною і груповою соціальною роботою.
4. Етапи групового розвитку і їхні особливості.
5. Терапевтичні фактори групової соціальної роботи.

Питання для самоконтролю

1. Перелічіть ознаки, за якими класифікують групи в соціальній роботі.
2. Розкрийте сутність групової динаміки.
3. Подолання яких стадій міжособистісної активності передбачається згідно з двомірною моделлю Б. Такмена?
4. Які стадії групового розвитку пропонує американський дослідник В. Шутц?
5. Перелічіть основні характеристики групи.
6. Розкрийте сутність групової згуртованості як одного з провідних терапевтичних ефектів.
7. Які терапевтичні чинники є найбільш поширеними у груповій соціальній роботі?

8. Які проблеми найчастіше виникають при здійсненні групової соціальної роботи?

Тема 13. Структура та основні функції органів соціальної роботи в Україні

1. Провідна роль державних органів соціальної роботи в системі соціального захисту населення.
2. Положення про обласне і районне управління соціального захисту населення.
3. Соціальна допомога населенню державними структурами.
4. Соціальна допомога населенню громадськими структурами.
5. Становлення і розвиток в Україні приватних структур соціальної допомоги населенню.
6. Специфіка діяльності змішаних структур, які займаються соціальною допомогою населенню.

Питання для самоконтролю

1. Наведіть приклади зв'язку системи соціального захисту населення з політичними, економічними, соціальними процесами в суспільстві.
2. Чим зумовлений багаторівневий характер державних органів соціальної роботи?
3. В чому полягає специфіка діяльності громадських, приватних, змішаних структур соціальної допомоги населенню?
4. Доведіть взаємозв'язок основних суб'єктів соціальної роботи.

Список рекомендованих джерел

1. Актуальні проблеми теорії та практики соціальної роботи на межі тисячоліть — К.: УДЦССМ, 2001. — 344 с.
2. Антология социальной работы: В 5 т. / М. Ф. Фирсов (сост.) — М.: Сварогъ — НВФСПТ, 1994–1995.
3. Бевзенко Л. Д. Социальная самоорганизация. Синергетическая парадигма: возможности социальных интерпретаций. — К.: Ин-т социологии НАН Украины, 2002. — 436 с.
4. Бережной Н. М. Человек и его потребности / Под ред. В. Д. Диденко. — М.: ФОРУМ, 2001. — 158 с.
5. Бех В. П. Цілісність соціальної роботи: методологічні, теоретичні та праксеологічні аспекти // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. — 2002. — № 1. — С. 25–40.
6. Бедная В. Б. До питання про сутність, зміст та функції інфраструктури соціальної роботи // Нова парадигма. — 2004. — Вип. 38. - С. 112–120.
7. Блауберг И. В., Юдин Э. Г. Становление и сущность системного подхода. — М., 1973.
8. Вайс Керол Г. Оцінювання: Методи дослідження програм та політики / Пер. з англ. Р. Ткачука та М. Корчинської, наук. ред. пер. О. Кілієвич. — К.: Основи, 2000. — 671 с.
9. Введення у соціальну роботу: Навч. посіб. / Т. В. Семигіна, І. М. Грига, О. С. Шевчук та ін. — К.: Фенікс, 2001. — 286 с.
10. Громада як осередок соціальної роботи із дітьми та сім'ями: Метод. матеріали для тренера / О. В. Безпалько та ін.; За заг. ред. І. Д. Зверєвої. — К.: Наук. світ, 2006. — 69 с.

11. Гуслякова Л. Г., Холостова Е. И. Основы теории социальной работы. – М., 1997.
12. Демидова Т. Е. Профессиональное общение социального работника. — М., 1994.
13. Державний галузевий стандарт спеціальності “Соціальна робота” / Керівник колективу проф. В. П. Бех, А. Й. Капська. – К.: МОН України від 10.10.2005 р. – 273 с.
14. Динамика ценностей в социальной работе / С. Шардлоу (ред.). — Амстердам; К.: Асоціація психіатрів України, 1996. — 206 с.
15. Інновації у соціальних службах / За ред. Т. В. Семигіної. – К.: Пульсари, 2002. – 94 с.
16. Історія, теорія і практика соціальної роботи в Україні. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 408 с.
17. Карташев В. А. Система систем. Очерки общей теории и методологии. — М.: Прогресс-Академия, 1995. — 324 с.
18. Коган Л. Н. Цель и смысл жизни человека. — М.: Мысль, 1984. — 252 с.
19. Козлов А. А. Социальная работа – Social work: введение в профессиональную деятельность: учебное пособие. – М.: Международный проект, 2005. – 366 с.
20. Кромозицкая Б. Волонтеры в хосписе. Щецинский домашний хоспис. — М.: Социум, 2001. — 176 с.
21. Методичні рекомендації щодо технології оцінки ефективності соціальної реклами: Звіт за підсумками науково-дослідницької роботи. – Держсоцслужба, 2006. – 64 с.
22. Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проєктів / О. О. Яременко, О. Р. Артюх,

- О. М. Балакірева та ін. – К.: Державний центр соціальних служб для молоді; Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2002. – 123 с.
23. Основы социальной работы.: Учебник / Отв.ред. П. Д. Павленок, – М., 2000.
24. Оцінка потреб дитини та її сім'ї / За заг. ред. І. Д. Зверєвої. – К.: Держсоцслужба, 2007. – 144 с.
25. Павленок П. Д. Введение в профессию «Социальная работа». Курс лекций, — М., 1998.
26. Представництво інтересів соціально вразливих дітей та сімей: Навч. посіб. / За заг. ред. І. Д. Зверєвої. – К.: Наук. світ, 2006. – 156 с.
27. Проведення комплексної оцінки потреб дитини в інтернатному закладі / Ю. Алілова, О. Безпалько, І. Зверєва та ін. – К.: Видавництво ПП “Март”, 2006. – 131 с.
28. Психология социальной работы / Под общ. ред. М. А. Гулиной.- СПб: Питер, 2002.- 352 с.
29. Словарь по социальной педагогике / Авт.-сост. Л. В. Мардахаев. – М.: Академия, 2002. – 368 с.
30. Софронова В. М. Прогнозирование и моделирование в социальной работе: Учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Академия, 2002. – 192 с.
31. Социальная педагогика: Курс лекций /Под общ.ред. М. А. Галагузовой.- М.: Гуманит.- изд. центр ВЛАДОС, 2000.- 416 с.
32. Социальная работа: Российский Энциклопедический словарь. — М., 1997.

33. Социальная работа: Учеб. пособие. – Ростов н/Дону: Феникс, 2003.- 480 с.
34. Соціальна робота в Україні: перші кроки /За ред. В. Полтавця.- К.: Видавничий дім “КМ Academia”, 2000. – 236 с.
35. Соціальна робота: В 3 ч. – К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2004. –Ч. 2: Теорії та методи соціальної роботи / За ред. Т. В. Семигіної, І. М. Григи. – 2004. – 224 с
36. Соціологія: терміни, поняття, персоналії. Навчальний посібник-довідник / За заг.ред. В. М. Пічі.– К.: Каравела, Львів:”Новий Світ –2000”, 2002. – 480 с.
37. Справочник по социальной работе / Л. С. Алексеева, П. В. Бобкова, Г. Ю. Бурлака и др.- М., 1997.
38. Теория и методика социальной работы: В 2 ч. — М., 1994.
39. Теория социальной работы: Учебник / Отв. ред. Е. И. Холостова. —М.: Юрист, 1998.
40. Теорії і методи соціальної роботи: Підручник / За ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. – К.: Академвидав, 2005. – 328 с.
41. Тетерский С. В. Введение в социальную работу: Учебное пособие.- М.: Академический Проект, 2002. – 49 с.
42. Технологии социальной работы: Учебник / Под общ. ред. проф. Е. И. Холостовой. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 400 с.
43. Трубавіна І. М. Теоретичний аналіз поняття “соціалізація сім’ї” для соціально-педагогічної діяльності // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2007. – № 3. – С.5-13.
44. Фирсов М. В. Введение в теоретические основы социальной работы (исторически-понятийный аспект). – М.-Воронеж, 1999.

45. Фирсов М. В., Студенова Е. Г. Теория социальной работы: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. – М.: ВЛАДОС, 2001. – 432 с.
46. Філософський словник соціальних термінів /За ред. В. П. Андрущенко. – К. – Харків 2002. – 771 с.
47. Шакурова М. В. Методика и технология работы социального педагога: Учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Академия, 2002. – 272 с.
48. Шардлоу С. Навыки социальной работы. – Амстердам; К., 1996.
49. Шевчук П. І. Соціальна політика. – Львів: Світ, 2003. – 400 с.

Розділ II. Плани семінарських занять

Семінарське заняття №1

Застосування в соціальній роботі психологічних теорій

I. Вступна бесіда за змістом дисципліни й курсу

II. Питання для поглибленого опрацювання й обговорення

1. Сутність, мета, завдання курсу “Теорії та методи соціальної роботи”, зв’язок із іншими науками й дисциплінами.
2. Взаємозв’язок теорії та практики соціальної роботи.
3. З історії розвитку теорій та моделей соціальної роботи.
4. Сучасні класифікації теорій та моделей соціальної роботи.
5. Специфіка застосування психодинамічної моделі соціальної роботи.
6. Спрямування клієнтів до конкретних видів діяльності за допомогою когнітивно-біхевіористської моделі.
7. Гуманістично-екзистенційні підходи в соціальній роботі.

III. Практичні завдання

1. Зі словників та інших довідкових видань випишіть дефініції теорії соціальної роботи, порівняйте, вкажіть їхні спільні й відмінні риси. Яке з виписаних визначень є, на ваш погляд, найповнішим? Мотивуйте відповідь.
2. З підручників випишіть перелік причин необхідності теорії для практики соціальної роботи, доповніть його власними міркуваннями.

3. Складіть хронологічну таблицю еволюції теорій та моделей соціальної роботи.²
4. Ознайомтеся з різновидами теорій соціальної роботи (додаток А). З наукової та навчально-методичної літератури выпишіть альтернативні класифікації теорій і теоретичних моделей соціальної роботи. Яка з них вам найбільше імпонує? Чому?
5. Підготуйте письмові повідомлення про внесок у розвиток психологічних теорій соціальної роботи таких учених: Альфред Адлер, Альберт Бандура, Аарон Бек, Ерік Берн, Джозеф Вольпе, Уільям Глассер, Говард Голдстейн, Мері Джоунс, Альберт Елліс, Ерік Еріксон, Хайнц Кохут, Джон Бродес Уотсон, Арнольд Лазарус, Жак Лакан, Абрахам Маслоу, Фредерік Перлз, Карл Роджерс, Берес Скіннер, Зигмунд Фройд, Ерік Фромм, Карен Хорні, Карл Юнг.

IV. Тематика рефератів

1. Вплив теорій на зміст діяльності соціальних працівників та педагогів.
2. Значення психоаналізу для розвитку психодинамічної моделі соціальної роботи.
3. Теорія соціального наuczіння А. Бандури.
4. Когнітивна терапія Аарона Бека.
5. Реальнісна терапія Уільяма Глассера.
6. Дискусії щодо доречності використання в сучасній соціальній роботі когнітивно-біхевіористських методів.
7. Клієнтцентрована терапія Карла Роджерса.

² Для виконання цього завдання необхідно повторити вивчений матеріал курсу “Історія соціальної роботи”.

8. Логотерапія Віктора Франкла.

Література

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология. – Екатеринбург: Деловая книга, 1999.
2. Бондаренко А. Ф. Психологическая помощь: теория и практика. – М.: Изд-во Ин-та психотерапии, 2000. – 368 с.
3. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості. – Харків, 1996.
4. Братченко С. Л. Экзистенциальная психология глубинного общения: Уроки Джеймса Бюджентала. – М.: Смысл, 2001.
5. Гришина Н. В. Помогающие отношения: профессиональные и экзистенциальные проблемы (психологические проблемы самореализации личности). – СПб.: Изд-во Санкт-Петербург. ун-та, 1997.
6. Гусякова Л. Г., Холостова Е. И. Основы теории социальной работы. – М., 1997.
7. Пейн М. Сучасна теорія соціальної роботи. – К., 2000.
8. Психотерапевтическая энциклопедия / Под ред. Б. Д. Карвасарского. – СПб.: Питер, 1998.
9. Роджерс К. Клиентоцентрированная терапия. – М.: Релфбук, Ваклер, 1997.
10. Соціальна робота: Короткий енциклопедичний словник. – К.: УДЦССМ, 2002.
11. Фирсов М. В., Шапиро Б. Ю. Психология социальной работы. – М.: Академия, 2002.
12. Франкл В. Человек в поисках смысла. – М.: Прогресс, 1990.

13. Ялом И. Экзистенциальная психотерапия. М.: Класс, 1999.

Семінарське заняття №2

Застосування в соціальній роботі соціологічних теорій

I. Питання для поглибленого опрацювання й обговорення

1. Використання в сучасній соціальній практиці теорії систем.
2. Практична реалізація соціально-екологічної моделі.
3. Екомапа як засіб для запису базисної соціальної інформації про клієнта.
4. Використання в соціальній роботі теорії ролей.
5. Соціально-радикальна модель соціальної роботи.

II. Практичні завдання

1. Підготуйте письмові повідомлення про внесок у розвиток соціологічних теорій соціальної роботи таких учених: Людвіг фон Берталанфі, Керол Гермейн, Алекс Гіттерман, Говард Голдстейн, Ральф Лінтон, Керол Мейєр, Роберт Мертон, Джордж Мід, Енн Мінахен, Джекоб Морено, Талкот Парсонс, Елієн Пінкус, Енн Хартман.
2. Підберіть приклади еквіфінальності та мультифінальності в соціально-педагогічній (соціальній) діяльності.³
3. Складіть генограму своєї родини, використовуючи загальноприйняті та, при потребі, власні символи.

³ **Еквіфінальність** передбачає досягнення однакових результатів різними способами. **Мультифінальність** завбачає протилежний принцип, коли за однакових умов можна отримати різні результати, так як елементи системи взаємодіють по-різному.

4. Опрацюйте книгу Паоло Фрейро “Педагогіка пригноблених”. Випишіть основні ідеї автора щодо розвитку та підвищення свідомості клієнтів.

III. Тематика рефератів

1. Основні характеристики соціальних систем.
2. Синергія соціальних систем як здатність створювати власну енергію для підтримки свого існування.
3. Функції соціальних працівників, які працюють у рамках екологічної теорії.
4. Феміністична практика соціальної роботи.
5. Дестигматизація в діяльності соціального педагога.
6. Робота соціального педагога з подолання гендерних стереотипів у старшокласників.

Література

1. Гусякова Л. Г., Холостова Е. И. Основы теории социальной работы. – М.: Институт социальной работы, 1997.
2. Запобігання домашньому насильству і торгівлі жінками: Підручник з проведення тренінгів. – К., 2001.
3. Пейн М. Сучасна теорія соціальної роботи.: Пер. з англ. – К., 2000.
4. Семигіна Т. Соціальна політика у глобальному вимірі. – К.: Пульсари, 2003.
5. Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности. – СПб.: Питер, 1999.

Семінарське заняття №3

Застосування в соціальній роботі комплексних теорій та моделей

I. Питання для поглибленого опрацювання й обговорення

1. Застосування в соціальній роботі теорії кризового втручання.
2. Зосереджена на завданні модель соціальної роботи.
3. Сімейна терапія: позитивні впливи, труднощі в застосуванні.
4. Систематизований, структурований вплив психосоціальної терапії.
5. Реалізація соціально-педагогічної моделі.

II. Практичні завдання

1. Підготуйте письмові повідомлення про внесок у розвиток комплексних теорій соціальної роботи таких учених: Грегори Бейтсон, Луїджі Босколо, Карл Вітакер, Джей Гейлі, Марк Доуел, Лора Епштейн, Джеральд Каплан, Кло Маданес, Пітер Марш, Сальвадор Мінухін, Джеррі Патерсон, Уільям Рейд, Мара Селвіні-Палаццолі, Хелен Перлман, Жиліана Прата, Мері Річмонд, Філіпа Селіман, Річард Стюарт, Флоренс Холінс, Жанфранк Чекін, Енн Шайн, Нейл Якобсон.
2. Ознайомтеся зі звітом з діяльності Івано-франківського ОЦСССДМ. Занотуйте приклади ситуацій, в яких застосовували кризове втручання. По можливості визначте, до яких позитивних змін у житті клієнта це привело.
3. Підготуйте перелік принципів, яких повинен дотримуватися соціальний працівник при втручанні в сім'ю, що переживає кризу.

4. Підберіть соціально-педагогічні проекти, що виступають прикладом застосування сімейної терапії в Україні.
5. Складіть соціальну історію своєї сім'ї, відобразивши її функціонування та структуру. Підготуйте генограму трьох поколінь своєї родини.

III. Тематика рефератів

1. Характеристика різновидів допомоги у рамках моделі кризового втручання.
2. Дотримання принципу імпаурменту при реалізації зосередженої на завданні моделі соціальної роботи.
3. Внесок Грегорі Бейтсона в теорію та практику сімейної терапії.
4. Відмінності між психодинамічною та психосоціальною моделями соціальної роботи.
5. Методи роботи, які використовують у рамках психосоціальної моделі.

Література

1. Доуэлл М., Марш П. Ориентированная на решение задач социальная работа. –К. – Амстердам: Ассоциация психиатров Украины, 1997.
2. Леннеер-Аксельсон Б., Тюлефорс И. Психосоциальная помощь населению. –М.: И-т социальной работы, 1998.
3. Пейн М. Сучасна теорія соціальної роботи.: Пер. з англ. – К., 2000.
4. Практика социальной работы / Под ред. К. Ханвея, Т. Филпота. – К. – Амстердам, 1996.

5. Трубавіна І. М. Поняття кризового втручання в соціальній роботі // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2003. - № 4. – С.81-82.

Семінарське заняття №4

Індивідуальна соціальна робота

I. Питання для поглибленого опрацювання й обговорення

1. Індивідуальна робота як метод соціальної роботи.
2. Ведення випадку в соціальній роботі.
3. Індивідуальне консультування як стратегія втручання.
4. Представництво інтересів клієнта і направлення до інших служб.
5. Телефонне консультування в соціальній роботі.

II. Практичні завдання

1. Поспілкуйтеся з працівниками Івано-Франківського ОЦСССДМ і визначте, які методи збору інформації про клієнта використовують вони у своїй роботі?
2. У центрі соціальних служб ознайомтеся з документацією, яка необхідна для ведення конкретного випадку.
3. Заповніть таблицю.

Типи представництва

Тип представництва	Зміст конкретного типу
Професійне представництво	

Громадське представництво	
Самопредставництво	
Юридичне представництво	
Представництво рівних	
Колективне (класове) структурне представництво	

III. Тематика рефератів

1. Основні елементи типового процесу індивідуальної соціальної роботи.
2. Інтерв'ю як основний метод збору інформації про клієнта.
3. Мультидисциплінарний підхід до надання соціальних послуг клієнту.
4. Основні шляхи визначення ефективності соціальної роботи.
5. Специфічні риси каунселінгу.
6. Посередництво як один із видів представництва.

Література

1. Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування: Сприяння розвитку клієнта. – 1998.
2. Безсонов С. П. Теоретические основы изучения профессиональных деформаций личности. – СПб, 1995. – 120 с.
3. Белановский С. А. Методика и техника фокусированного интервью. – М., 1993.
4. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования. – М.: Академический проспект, 1999. – 240 с.

5. Меновщиков В. Ю. Введение в психологическое консультирование. – М.: Смысл, 1998.
6. Работа з клієнтами соціальних служб. – К.: Етносфера, 1994. – 117 с.
7. Солошенко Д. В. Экстренная психологическая помощь. Консультирование. – Харьков, 2001.
8. Соціальні служби – родині: Розвиток нових підходів в Україні / За ред. Григи І. М., Семигіної Т. В.. – К., 2002.
9. Стецков О. В., Турський В. М. Представництво прав та інтересів клієнтів соціальних установ. – К., 2001.

Семінарське заняття №5

Підготовка волонтерів до роботи у службі “Телефон довіри”

I. Питання для поглибленого опрацювання й обговорення

1. Актуальні проблеми телефонного консультивання.
2. Психопрофілактика та психогігієна консультиантів.
3. Особливості консультивання абонентів за типами звернень.
4. Специфіка телефонного консультивання представників різних категорій.

II. Практичні завдання

1. Заповніть таблицю.

Завдання “Телефону довіри”	Функції “Телефону довіри”

2. Підберіть методики діагностики рівня емоційного вигорання телефонного консультанта.

III. Тематика рефератів

1. Принципи телефонної психологічної допомоги дітям.
2. Врахування тендерних відмінностей в консультаційному процесі.
3. Використання ефективного вислуховування в ході консультування по “Телефону довіри”.
4. Біфрендинг як стратегія роботи “Телефону довіри”.
5. Мистецтво завершення телефонного діалогу.
6. Зміст та принципи супервізії у телефонному консультуванні.

Література

1. Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування: Сприяння розвитку клієнта. – К., 1998.
2. Моховиков А. Н. Телефонное консультирование. – М.: Смысл, 2001. – 494 с.
3. Мэй Ролло. Искусство психологического консультирования. Как давать и обретать душевное здоровье / Пер. с англ. М. Буниной, Г. Пимочкиной. – М.: Апрель Пресс; ЭКСМО-Пресс, 2002.
4. Орел В. Е. Исследование феномена психического выгорания в отечественной и зарубежной психологии: Проблемы общей и организационной психологии. – Ярославль, 1999.
5. Підготовка волонтерів до роботи у службі “Телефон довіри”. – К.: ДЦССМ, 2003. – 116 с.

6. Повереннова А. Г. Подростковый “Телефон доверия”. – М.: Оптимум, 1999.
7. Примірне положення про спеціалізовану службу психологічної допомоги “Телефон довіри”: Додаток до наказу ДЦССМ від 04.09.2002 р. № 80.
8. Снегирева Т. В. Подростковый “Телефон Доверия” как форма работы практического психолога: Рабочая книга школьного психолога / Под ред. И. В. Дубровиной. – М., 1991.
9. Стів Макарлі, Рік Лінг. Управління діяльністю волонтерів. – К.: РЦРГО “Гурт”, 1998.

Семінарське заняття №6

Групова робота як метод соціальної роботи

I. Питання для поглибленого опрацювання й обговорення

1. Класифікація груп і групові процеси.
2. Груповий процес і терапевтичні ефекти групи.
3. Підготовка та проведення групової роботи.
4. Проведення тренінгів у соціальній роботі.

II. Практичні завдання

1. Визначте відмінності групової роботи від індивідуальної.
2. Охарактеризуйте внесок у розвиток групової соціальної роботи таких учених: Альфред Адлер, Джо Ларсен, Курт Левін, Франц Месмер, Джекоб Морено, Брайсон Такмен, Дін Хепворс.

3. Розробіть правила, якими варто послуговуватися школярам – учасникам соціально-педагогічного тренінгу.
4. Розробіть тематику групових зустрічей з підлітками – учасниками тренінгу з удосконалення навичок спілкування.
5. Складіть план засідання групи допомоги (проблему оберіть самостійно).
6. Ознайомтеся з програмою реабілітації дітей з функціональними обмеженнями, складеною фахівцями реабілітаційного центру. Визначте, на які моделі соціальної роботи вона спирається.

III. Тематика рефератів

1. Міжособистісна взаємодія і проблеми лідерства у процесі здійснення групової соціальної роботи.
2. Перспективи розвитку групової соціальної роботи в Україні.
3. Проведення соціальним педагогом тренінгів зі школярами.
4. Методи і стилі навчання у груповій соціальній роботі.
5. Рольова гра як один із методів взаємоактивного навчання.

Література

1. Антоненко М., Степура Ю. Что такое психотерапевтическая группа и как в ней выжить. – Казань, 2001. – 182 с.
2. Корнєв М. Н., Коваленко А. Б. Соціальна психологія. –К., 1995.
3. Мануель Дж. Смит. Тренінг уверенности в себе. – СПб.: Восточноевроп. ин-т психоанализа, 1999.
4. Мюллендер О., Уорд Д. Самокерована групова робота. – К. – Амстердам: Асоціація психіатрів України, 1996.

5. Практика социальной работы /Под ред. К. Ханвея, Т. Филпота. К. – Амстердам: Ассоциация психиатров Украины, 1996.
6. Роджер Д. А. Как создать группу самопомощи / защиты. – К.: Сфера, 1999.
7. Рудестам К. Групповая психотерапия. – М., 1993.
8. Соціальна робота: Короткий енциклопедичний словник. – К.: УДЦССМ, 2002.

Семінарське заняття №7

Соціальна робота в громаді

I. Питання для поглибленого опрацювання й обговорення

1. Робота в громаді як метод соціальної роботи.
2. Методи та моделі роботи з громадою.
3. Завдання соціального працівника громади.
4. Робота з розвитку громади.
5. Організація догляду в громаді.
6. Колективне представництво інтересів у громаді.

II. Практичні завдання

1. Заповніть таблицю.

Ролі працівників у громаді (за Дж. Ротманом)

Модель	Роль соціального працівника
Місцевого розвитку	
Соціального планування	
Соціальної дії	

2. Визначте, членом скількох громад є ви. Який профіль цих громад?
3. Підготуйте сценарій підготовки і проведення перших зборів ініціативного комітету, стурбованого зростанням кількості дітей вулиці в обласному центрі.
4. Пригадайте масові акції у громаді, учасником яких ви були. Чи значущою була проблема? Наскільки сильним був резонанс від акції? Чи були наявні елементи тактики лобістської кампанії, які саме? Доведіть свої міркування.
5. Визначте спільні й відмінні риси представницьких та інформаційних кампаній.

III. Тематика рефератів

1. Історичне й сучасне розуміння громади: спільні риси й відмінності.
2. Український контекст роботи в громаді.
3. Особливості планування соціальних програм у громаді.
4. Розвиток громад: перспективи для України.
5. Форми та методи колективного представництва інтересів у громаді.
6. Особливості проведення інформаційних кампаній у громаді.

Література

1. Громади України: на шляху відродження. – 2002.
2. З людьми і для людей: Приклади успішних соціальних проектів в Україні / Упор. О. Чередайко. –К.: КМ Академія, 2002.

3. Лебон Г. Психология народов и масс. – СПб.: Манет, 1996. – 316 с.
4. Московичи С. Век толпы. Исторический трактат по психологии масс. – М.: Центр психологии и психотерапии, 1996. – 478 с.
5. Представництво інтересів соціально вразливих дітей та сімей: Навч. посібник / За ред. Семигіної Т. В. – К.: Четверта хвиля, 2004.
6. Семигіна Т. Робота в громаді: практика й політика. – К.: КМ Академія, 2004.
7. Як стати відомим: Практичний посібник із зв'язків з громадськістю для представників громадських та благодійних організацій / Упор. О. Черодайко. – К.: КМ Академія, 2003.

Семінарське заняття №8

Стратегії і тактики паблік рилейшнз

I. Питання для поглибленого опрацювання й обговорення

1. Основні поняття і процеси паблік рилейшнз (далі – ПР).
2. Політичні й урядові ПР.
3. Фінансові ПР. та ПР для бізнесу.
4. Кризові ПР.
5. ПР силових структур і спецслужб.
6. Міжнародні ПР.
7. Вирішення окремих соціальних проблем методами ПР.

II. Практичні завдання

1. Розробіть перелік елементів, які обов'язково має включати підготовка до презентації.
2. Підготуйте анотацію навчального посібника Г. Почепцова “Паблік рилейшнз” (Почепцов Г. Г. Паблік рилейшнз: Навч. посібн. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2004. – 373 с.).
3. Складіть поширений план глави 12 з указанного вище посібника.

III. Тематика рефератів

1. ПР і супутні науки.
2. Масова людина: психологічні й комунікативні особливості.
3. ПР як теорія непрямого комунікативного впливу.
4. Паблік рилейшнз: історичний аспект.
5. Методи виведення людини зі стану песимізму.

Література

1. Блажнов Е. А. Паблік рилейшнз. Приглашение в мир цивилизованных рыночных и общественных отношений: Учебное пособие для деловых людей. – М.: ИМА-Пресс, 1994. – 158 с.
2. Блек С. Паблік рилейшнз. Что это такое? – М.: Новости, 1989. – 240 с.
3. Бореев В. Ю., Коваленко А. В. Культура и массовая коммуникация. – М.: Наука, 1986. – 304 с.
4. Браун Л. Имидж – путь у спеху. – СПб.: Питер, 1996. – 284 с.
5. Доти Д. Паблісити и паблік рилейшнз. – М.: Филинь, 1996. – 288 с.

6. Невзлин Л. Б. Паблик рилейшнз. Кому это нужно? – М.: Экономика, 1993. – 222 с.
7. Почепцов Г. Паблик рилейшнз, или Как успешно управлять общественным мнением. –М., 1998.
8. Почепцов Г. Г. Имидж: от фараонов до президентов. Строительство воображаемых мифов в мифе, сказке, анекдоте, рекламе, пропаганде и паблик рилейшнз. –К.: АДЕФ – Украина, 1997. – 328 с.
9. Почепцов Г. Г. Имиджмейкер. Паблик рилейшнз для политиков и бизнесменов. –Рекламное агентство Губерникова, 1995. – 236 с.
10. Почепцов Г. Г. Паблік рилейшнз: Навч. посібн. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2004. – 373 с.

Розділ III. Зміст завдань для самостійної роботи студентів

№ лекції	№ з/п	Зміст завдань
1.	1.	Знання теорії як важлива передумова практичної соціально-педагогічної діяльності
	2.	Взаємозв'язок теоретичних напрацювань і практичного соціально-педагогічного досвіду – запорука
	1	результативної соціально-педагогічної діяльності
2.	3.	Розмаїття тлумачень сенсу соціальної роботи
	4.	Причини змін у практиці соціальної роботи
	5.	Шляхи впливу орієнтації на певні теорії на зміст діяльності соціальних педагогів і соціальних працівників
3.	6.	Нормативно-правова база соціальної роботи з молоддю
	7.	Нормативно-правова база захисту дитини й дитинства
4.	8.	Нерозривність теорій від етичного виміру соціальної роботи
	9.	Сучасні напрями в соціальній роботі
5.	10.	Принцип науковості в соціальній роботі
	11.	Дотримання в соціальній роботі принципу взаємозв'язку теорії з практикою
	12.	Впровадження методу наснаження в соціальну роботу
6.	13.	Складність і змінність середовища, в якому відбувається соціальна робота
	14.	Спрямування соціальної роботи на розкриття внутрішнього потенціалу клієнта
7.	15.	Причини заміщення на початку ХХ ст. класових підходів

	16.	до соціальної роботи природничо-науковими Фундаментальні дослідження в галузі психології особистості та психіатрії (початок ХХ ст.)
8.	17. 18. 19. 20.	Соціальна система як цілісне утворення Діти, що потребують допомоги й підтримки, в структурі базисних систем Сім'я як система з межами і підсистемами Використання в соціальній роботі методу життєвої моделі
9.	21. 22.	Причини виникнення й поширення комплексних моделей соціальної роботи Синтез наукових теорій і підходів у комплексних моделях соціальної роботи
10.	23. 24. 25.	Соціалізація як стрижневий процес соціально- педагогічної моделі Соціальне виховання – важливий чинник соціально- педагогічної моделі соціальної роботи Характеристика ресоціалізації як одного з компонентів соціально-педагогічної моделі
11.	26. 27. 28.	Телефон довіри як особлива форма телефонного консультування Представництво інтересів дітей, позбавлених батьківського піклування Дотримання соціальним працівником правил вуличної соціальної роботи
12.	29. 30. 31.	Особливості соціально-психологічних тренінгів Навчальні тренінги для соціальних педагогів Методика проведення групових занять для дітей

		підліткового віку
13.	32.	Висвітлення в сучасних психолого-педагогічних статтях основних функцій органів соціальної роботи в Україні
	33.	Взаємодія і співпраця органів соціальної роботи

Розділ IV. Орієнтовні завдання для контролю знань студентів

Варіант 1

I. Становлення соціальної роботи як науки і професійної діяльності.

II. Взаємозв'язок принципів і методів соціальної роботи, їхня творча реалізація з метою вирішення завдань соціальної роботи.

III. Соціальна активність та соціальна діяльність особистості.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. Принцип психічного детермінізму – це...

1.2. Соціально-радикальна модель соціальної роботи – це...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Усунення зі свідомості неприємних, травмуючих або несумісних із самооцінкою спогадів і думок є такою формою психологічного захисту, як:

а) витіснення;

б) проекція;

в) раціоналізація.

2.2. Екстеріоризація – це:

а) оцінювання особистістю різних проявів свого Я;

б) перенесення суспільних уявлень у свідомість окремої людини;

в) процес переходу від внутрішньої (психічної) до зовнішньої (суспільної та ін.) діяльності.

2.3. Американський психолог, автор теорії соціального научіння, яка є соціально-когнітивною моделлю поведінки, що перебуває на межі поведінкового і когнітивного підходів:

а) З. Фрейд;

б) Б.-Ф. Скіннер;

в) А. Бандура.

Варіант 2

I. Зміст, мета й завдання соціальної роботи в суспільстві.

II. Соціальна робота як синтез наукових концепцій і напрямів.

III. Соціальне виховання як важливий чинник соціально-педагогічної моделі.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. Сучасний психоаналіз розвивається за такими напрямками:...

1.2. Кризове консультування – це...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Протягом 20-70-х років ХХ ст. у соціальній роботі домінувала:

а) системна модель;

б) соціально-педагогічна модель;

в) психодинамічна модель.

2.2. Каунселінг – це:

а) соціально-психологічна діяльність;

б) соціально-психологічне представництво;

в) соціально-психологічна консультація.

2.3. Австрійський психолог і психіатр, один із фундаторів екзистенційної психотерапії, автор методу логотерапії:

а) К.-Р. Роджерс;

б) А. Маслоу;

в) В.-Е. Франкл.

Варіант 3

I. Загальна структура й функції соціальної роботи.

II. Класифікація теоретичних моделей соціальної роботи.

III. Ресоціалізація як важливий компонент соціально-педагогічної моделі.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. Теорія соціальної роботи – це...

1.2. Під час кризового консультування соціальний працівник використовує такі техніки психологічної підтримки:...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Приписування іншим людям або об'єктам неприйнятних для себе якостей, видів поведінки та її мотивів є такою формою психологічного захисту, як:

- а) витіснення;
- б) проекція;
- в) раціоналізація.

2.2. Віра в добру природу людини, опора на наявний стан і минуле клієнта, спрямованість на подолання проблем взаємодії клієнта із зовнішнім середовищем, орієнтація на короткотривалу допомогу, важлива роль ціннісних установок консультанта за неприпустимості нав'язування їх клієнтам, спрямованість на зміну поведінки і розвиток особистості клієнта – це:

- а) особливості соціально-психологічного консультування;
- б) основні прийоми активного слухання при телефонному консультуванні;
- в) складові технології соціально-психологічного консультування.

2.3. Австрійський біолог і натурфілософ, автор загальної теорії систем, у якій на біологічному матеріалі доведено, що всі організми – це системи, утворені з підсистем, і водночас складові над систем:

- а) Говард Голстейн;
- б) Людвіг фон Берталанфі;
- в) Енн Мінахен.

Варіант 4

I. Класифікація понять і категорій соціальної роботи.

II. Чинники значущості теорії для практики соціальної роботи.

III. Забезпечення в рамках соціально-педагогічної моделі надання допомоги різним віковим категоріям клієнтів.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. Біхевіористська модель соціальної роботи – це...

1.2. Інтенсивний догляд (опіка) – це...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Псевдологічне пояснення причин власних дій, що начебто усуває існуючі протиріччя, втілює вміння людини доводити собі та іншим, що вона задоволена тим, що не досягла бажаного, є такою формою психологічного захисту, як:

а) витіснення;

б) проекція;

в) раціоналізація.

2.2. Заохочення, повторення, відображення, підсумування – це:

а) особливості соціально-психологічного консультування;

б) основні прийоми активного слухання при телефонному консультуванні;

в) складові технології соціально-психологічного консультування.

2.3. Формування зосередженої на завданні моделі соціальної роботи пов'язано з діяльністю таких учених:

а) Толкот Парсон, Роберт Мертон, Джекоб Морено;

б) Вільям Рейд, Енн Шайн, Лора Епштейн;

в) Грегори Бейтсон, Вірджинія Сатір, Сальвадор Мінухін.

Варіант 5

I. Фізичні особи як суб'єкти соціальної роботи.

II. Взаємозв'язок соціальної роботи з іншими науками.

III. Основні методи й форми роботи за соціально-педагогічною моделлю.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. Когнітивна модель соціальної роботи – це...

1.2. Соціально-педагогічна модель соціальної роботи – це...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Переорієнтація неприйняттого ставлення або бажання на протилежне є такою формою психологічного захисту, як:

- а) раціоналізація;
- б) формування реакцій;
- в) сублімація.

2.2. Первинне інтерв'ю; надання підтримки; заохочування вираження; акцентування на сильних якостях особистості; надання необхідної інформації; аналіз альтернатив; визначення плану подальших дій; адвокатування, залучення ресурсів до розв'язання проблеми – це:

- а) особливості соціально-психологічного консультування;
- б) основні прийоми активного слухання при телефонному консультуванні;
- в) складові технології соціально-психологічного консультування.

2.3. Становлення і розвиток теорії ролей пов'язані з діяльністю таких учених:

- а) Толкот Парсон, Роберт Мертон, Джекоб Морено;
- б) Вільям Рейд, Енн Шайн, Лора Епштейн;
- в) Грегорі Бейтсон, Вірджинія Сатір, Сальвадор Мінухін.

Варіант 6

I. Державні та недержавні організації як суб'єкти соціальної роботи.

II. Основні засади психодинамічного підходу в соціальній роботі.

III. Процес ведення випадку як одного з традиційних методів соціальної роботи.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

- 1.1. Когнітивно-біхевіористська модель соціальної роботи – це...
- 1.2. Соціалізація – це...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Каналізація психічної енергії у творче або професійне русло, спосіб знаходити символічне задоволення заборонених бажань у

діяльності; писати про це книги, картини, знімати кіно або реалізовувати агресивні дії через виконання певних професійних ролей є такою формою психологічного захисту, як:

- а) раціоналізація;
- б) формування реакцій;
- в) сублімація.

2.2. Основними завданнями адвокатування в соціальній роботі є:

- а) дотримання процесуальної законності;
- б) дотримання історичної законності;
- в) корекція рішень органів судової та виконавчої влади.

2.3. Формування сімейної терапії пов'язують з діяльністю таких учених:

- а) Толкот Парсон, Роберт Мертон, Джекоб Морено;
- б) Вільям Рейд, Енн Шайн, Лора Епштейн;
- в) Грегори Бейтсон, Вірджинія Сатір, Сальвадор Мінухін.

Варіант 7

I. Характеристика об'єктів соціальної роботи.

II. Теоретичні і методологічні основи біхевіористських моделей соціальної роботи.

III. Процедура первинного оцінювання і складання плану догляду.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. Гуманістична модель соціальної роботи – це...

1.2. Основними психолого-соціальними механізмами соціалізації є:...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Психодинамічна модель збагатила соціальну роботу такими ключовими техніками, як:

- а) класичне обумовлення, оперантне обумовлення, соціальне навчання;
- б) перенесення, контрперенесення, інтерпретація в індивідуальній та груповій роботі з клієнтами;
- в) інтроекція, проекція, ретрофлексія.

2.2. До різновидів індивідуального представництва належать:

- а) юридичне і професійне представництво;
- б) громадське представництво;
- в) самопредставництво.

2.3. Три стадії групового розвитку – “всередину-назовні”, “вгору-вниз”, “далеко-близько” – виокремив:

- а) Аллан Браун;
- б) Вільям Шутц;
- в) Джеральд Каплан.

Варіант 8

I. Соціальні норми і права.

II. Теоретичні джерела формування, розвитку й реалізації когнітивних моделей соціальної роботи.

III. Реалізація плану втручання та оцінювання результатів плану догляду у веденні випадку.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

- 1.1. Системна модель соціальної роботи – це...
- 1.2. Соціальне виховання – це...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Спонтанне, несвідоме перенесення на партнера по взаємодії позитивних або негативних відчуттів, сформованих у стосунках з іншими людьми, є такою технікою психодинамічної моделі, як:

- а) трансфер;
- б) контрперенесення;
- в) інтерпретація.

2.2. До колективного (опосередкованого) представництва належать:

- а) громадське представництво;
- б) структурне представництво;
- в) представництво рівних.

2.3. У територіальній громаді виокремлюють такі групи: автономні місцеві групи; напівавтономні групи; керовані зовні ініціативи. Так розглядає громаду:

- а) Габріел Чейєн;
- б) Говард Голстейн;
- в) Карел Гермейн.

Варіант 9

I. Закони й законодавчі акти соціальної роботи.

II. Гуманістична модель соціальної роботи, спрямована на пробудження резервів особистості людини.

III. Ведення професійних записів як частина щоденної діяльності соціального працівника.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. У соціальній роботі функціонують такі базисні системи:...

1.2. Ресоціалізація – це...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Якщо у процесі взаємодії один із її учасників або обидва виявляють внутрішній відгук на прояви перенесення іншого учасника, то це є свідченням використання такої техніки психодинамічної моделі, як:

- а) трансфер;
- б) контрперенесення;
- в) інтерпретація.

2.2. До стратегій представництва інтересів клієнта належать:

- а) переговори і переконування осіб та інстанцій, від яких залежить розв'язання проблем клієнта чи соціально вразливої групи;
- б) судові позови, створення груп і коаліцій, проведення досліджень;
- в) проведення публічних акцій, звернення до ЗМІ, модельні програми.

2.3. Практична діяльність соціальних працівників у громаді здійснюється за такими моделями: місцевого розвитку; соціального планування; соціальної дії. Їх виділив та описав у 70-ті роки ХХ ст. :

- а) Вільям Шутц;
- б) Аллан Браун;
- в) Джек Ротман.

Варіант 10

I. Нормативно-правові основи соціальної роботи.

II. Ідеї і підходи екзистенційної моделі в соціальній роботі.

III. Специфіка соціально-психологічного консультування в соціальній роботі.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. За критерієм призначення виокремлюють такі рівні теорій соціальної роботи:...

1.2. Соціально-педагогічна модель використовує такі методи і форми роботи з клієнтами:...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Забезпечення клієнта альтернативною системою координат, в якій можна розглядати життєві ситуації, виступає такою психоаналітичною технікою, як:

- а) трансфер;
- б) контрперенесення;
- в) інтерпретація.

2.2. Процес індивідуального представництва інтересів у соціальній роботі охоплює такі етапи:

- а) представлення проблеми, збір інформації;
- б) дослідження прав клієнта, інтерпретація інформації і погодження з клієнтом плану дій;
- в) намагання досягти домовленості, використання формальних механізмів.

2.3. Встановіть відповідність між назвами праць та прізвищами авторів:

- а) “Практика соціальної роботи: унітарний підхід”;
 - б) “Практика соціальної роботи: модель і метод”;
 - в) “Життєва модель та практика соціальної роботи”.
- 1) Карел Гермейн, Алекс Гіттерман.
 - 2) Говард Голстейн.
 - 3) Елієн Пінкус, Енн Мінахен.

Варіант 11

I. Соціальне обслуговування як вид соціальної роботи.

II. Використання логотерапії в сучасній соціальній роботі.

III. Консультативна допомога за методом телефону довіри.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

- 1.1. За критерієм розробників (авторів) розрізняють такі групи теорій соціальної роботи:...
- 1.2. Метод ведення випадку в соціальній роботі охоплює такі основні етапи:...

2. Виберіть правильну відповідь.

- 2.1. Біхевіористська модель соціальної роботи передбачає використання таких методів і технік:
 - а) методи класичного обумовлення, метод систематичної десенсибілізації, поведінковий контракт, соціальне моделювання;
 - б) перенесення, контрперенесення, інтерпретація;
 - в) інтроекція, проєкція, злиття, ретрофлексія.
- 2.2. Кондуктивна педагогіка – це:
 - а) педагогічна діяльність із обдарованими дітьми, спрямована на виявлення, розкриття й розвиток їхнього творчого потенціалу;
 - б) педагогічна діяльність із дітьми з обмеженими можливостями, переважно з порушеннями опорно-рухового апарату, спрямована на формування самостійної активності і незалежності дитини, що прагне адаптуватися до навколишнього середовища;

в) педагогічна діяльність із дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, спрямована на захист їхніх прав, допомогу в адаптації до соціуму.

2.3. Австрійський психолог, психіатр, автор психоаналітичної теорії.

- а) З. Фройд;
- б) Дж.-Б. Вотсон;
- в) Б.-Ф. Скіннер

Варіант 12

I. Соціальний супровід як один із видів соціальної роботи.

II. Системна модель соціальної роботи.

III. Започаткування та особливості представництва інтересів клієнта.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. За критерієм суб'єкт-об'єктних відносин виокремлюють такі групи теорій соціальної роботи:...

1.2. Консультування в соціальній роботі – це...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. У сучасній психології когнітивний напрям репрезентують:

- а) методи класичного обумовлення, метод систематичної десенсибілізації, поведінковий контракт, соціальне моделювання;
- б) раціонально-емотивна терапія, когнітивна терапія А. Бека, реальнісна терапія В. Глассера;
- в) інтроекція, проєкція, злиття, ретрофлексія.

2.2. Робота, яка спрямована на залучення представників цільової групи з вулиці до соціального закладу, де їм нададуть соціальні послуги і допомогу, є таким напрямом вуличної соціальної роботи:

- а) “мобільна соціальна робота”;
- б) “аутріч-робота”;
- в) “детач-робота”.

2.3. Американський психолог, засновник біхевіоризму, відстоював терапевтичний підхід класичного обумовлення.

- а) З. Фройд;

- б) Дж.-Б. Вотсон;
- в) Б.-Ф. Скіннер.

Варіант 13

I. Особливості соціальної профілактики як одного з видів соціальної роботи.

II. Формування й утвердження екологічного підходу в індивідуальній соціальній роботі.

III. Різновиди індивідуального і колективного представництва інтересів клієнтів у соціальній роботі.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. За критерієм спорідненості теорій соціальної роботи з соціально-гуманітарними науками виокремлюють такі їхні групи:...

1.2. Найпоширенішими видами консультування в соціальній роботі є...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Витоки психосоціального підходу криються у праці:

- а) Мері Річмонд “Соціальні діагнози”;
- б) Пауло Фрейре “Педагогіка пригноблених”;
- в) Енн Мінахен “Практика соціальної роботи: модель і метод”.

2.2. Робота, яка покликана надавати соціальну підтримку безпосередньо і тільки на вулиці, в середовищі життєдіяльності певної соціальної групи, є таким напрямом вуличної соціальної роботи:

- а) “мобільна соціальна робота”;
- б) “аутріч-робота”;
- в) “детач-робота”.

2.3. Американський психолог, прихильник поведінкової теорії, автор біхевіористської концепції оперантного обумовлення:

- а) З. Фрейд;
- б) Дж.-Б. Вотсон;
- в) Б.-Ф. Скіннер.

Варіант 14

I. Характеристика соціальної реабілітації як одного з видів соціальної роботи.

II. Становлення, розвиток і використання у соціальній роботі теорії ролей.

III. Основні стратегії представництва інтересів клієнтів.

IV. Тестові завдання.

1. Заповніть таблицю.

Тип теорії	“Формальна” теорія	“Неформальна” теорія
Теорії стосовно того, чим є соціальна робота		
Теорії щодо того, як проводити соціальну роботу		
Теорії світу клієнта		

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Біхевіористська теорія охоплює такі основні терапевтичні підходи:

- а) класичне обумовлення, оперантне обумовлення, соціальне научіння;
- б) перенесення, контрперенесення, інтерпретація;
- в) інтроекція, проєкція, злиття.

2.2. Основними організаційними формами вуличної соціальної роботи є:

- а) підтримуючі бесіди, консультування, інформування;
- б) надання приміщення для перепочинку, різноманітних цілеспрямованих занять;
- в) забезпечення матеріальної, медичної та інших видів допомоги.

2.3. Соціально-психологічний тренінг як різновид тренінгової роботи відкрив і обґрунтував у 70-ті роки ХХ ст. німецький учений:

- а) Карел Гермейн;
- б) Алекс Гіттерман;
- в) Манфред Форверг.

Варіант 15

I. Стратегія подолання бідності в Україні як один із напрямів сучасної соціальної роботи.

II. Головні ідеї соціально-радикальної моделі соціальної роботи.

III. Інтерактивний процес індивідуального представництва інтересів клієнтів у соціальній роботі.

IV. Тестові завдання.

1. Заповніть таблицю.

Тип теорії	“Формальна” теорія	“Неформальна” теорія
	Формальний письмовий виклад визначення природи та цілей соціального	Моральні, етичні, культурні цінності, на які спираються

	забезпечення (наприклад, патологія особистості, ліберальні реформи, марксистські та феміністські теорії)	практики соціальної роботи, визначаючи функції соціальної роботи
	Формальний письмовий виклад суті практики соціальної роботи (наприклад, робота з випадками, сімейна терапія, групова робота)	Одержані індуктивно усні теорії практики, побудовані на досвіді
	Формальний письмовий виклад теорій соціальної науки та емпіричні дані (наприклад, стосовно особи, подружжя, сім'ї, раси, класу, роду)	Використання практичними соціальними працівниками досвіду та загальнокультурних визначень (як-от, сім'я як суспільний інститут, нормальна поведінка, добре батьківство)

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Ентропія соціальних систем – це:

- а) інформація, знання, ресурси;
- б) активізація, натхнення, відновлення;
- в) виснаження, розпад, руйнування.

2.2. Основними принципами вуличної соціальної роботи є:

- а) цілеспрямований пошук контактів із потенційними клієнтами;
- б) простота і гнучкість запропонованих заходів; орієнтація на потреби клієнта; добровільне звернення клієнтів по допомогу;
- в) гнучке й швидке реагування на зміну ситуації; забезпечення довіри й анонімності клієнтів; обов'язковість та сталість надання допомоги.

2.3. Встановіть відповідність між назвами праць та прізвищами авторів:

- а) “Спільна сімейна терапія”;
 - б) Соціальний діагноз“;”
 - в) “Практика соціальної роботи: унітарний підхід”.
- 1) Вірджинія Сатір;
 - 2) Говард Голдстейн;
 - 3) Мері Річмонд.

Варіант 16

I. Соціальне страхування як спосіб захисту особи від утрат доходу.

II. Радикальний фемінізм у практиці соціальної роботи.

III. Безпосереднє представництво інтересів клієнта в соціальній роботі.

IV. Тестові завдання.

1. Заповніть таблицю.

Група теорій	Характеристика групи	Основний наголос	Конкретні теорії, що належать до групи

	Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, спільною основою яких є пізнання закономірностей психологічного розвитку і статусу людини в суспільстві	На психологічних та емоційних, а не на соціальних чинниках	* Психодинамічна модель * Гуманістична модель
	Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, в основі яких – пізнання закономірностей соціального розвитку, структурування суспільства, взаємодії його соціальних інститутів	На навколишньому середовищі (фізичному і соціальному) на протигагу індивідуалізації психологічно орієнтованих підходів	* Системна теорія * Екологічна теорія * Соціально-радикальні теорії (марксизм, фемінізм) * Теорія стигматизації
	Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, які орієнтують на цілісне бачення проблем захисту життєвих сил людини як біопсихосоціальної істоти	Врахування як психологічних, так і соціальних чинників	* Біхевіористський і когнітивний підходи * Теорія кризового втручання * Зосереджена на завданні модель * Теорія ролей

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Виснаження, розпад, руйнування системи – це явище:

- а) ентропії;
- б) синергії;
- в) гомеостазу.

2.2. Критеріями ефективності вуличної соціальної роботи можуть бути:

- а) добровільне повторне звернення клієнтів по допомогу;
- б) намагання вступити в офіційні відносини з соціальними службами;
- в) повернення з вулиці додому, зміна поведінки.

2.3. Концепцію психосоціального розвитку людини в суспільстві розробив представник еґо-психології:

- а) Карен Хорні;
- б) Ерік Берн;
- в) Ерік Еріксон.

Варіант 17

I. Запровадження в Україні консолідованої системи адресної допомоги та соціальних послуг.

II. Кризове втручання як одна з моделей практичної соціальної роботи.

III. Зародження методу групової соціальної роботи.

IV. Тестові завдання.

1. Заповніть таблицю.

Група теорій	Характеристика групи	Основний наголос	Конкретні теорії, що належать до групи
---------------------	-----------------------------	-------------------------	---

Психологічно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи			* Психодинамічна модель * Гуманістична модель
Соціологічно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи			* Системна теорія * Екологічна теорія * Соціально-радикальні теорії (марксизм, фемінізм) * Теорія стигматизації
Комплексно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи			* Біхевіористський і когнітивний підходи * Теорія кризового втручання * Зосереджена на завданні модель * Теорія ролей

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Здатність системи створювати нову енергію для підтримання свого існування і розвитку через поєднання окремих частин, елементів, факторів у єдину систему за рахунок т. зв. системного ефекту є явищем:

- а) ентропії;
- б) синергії;
- в) гомеостазу.

2.2. Під час проведення вуличної роботи соціальному працівникові слід дотримуватися таких правил:

- а) про час виходу на роботу та її завершення повідомляти колег чи диспетчера своєї соціальної служби; працювати в парі і перебувати в полі зору колег по роботі;
- б) використовувати зручний одяг, не носити на роботі прикраси, коштовності; дотримуватися емоційної дистанції;

в) ще на першому етапі налагодити контакти з представниками міліції, які працюють на цій території; дотримуватися правил громадського порядку, вимог правоохоронних органів; завжди мати при собі посвідчення співробітника соціальної служби, а також засоби зв'язку, уміти психологічно грамотно нейтралізувати екстрені ситуації.

2.3. Практичні методи застосування поведінкової теорії в терапії і навчанні розробляли:

- а) Карл Юнг, Альфред Адлер, Карен Хорні;
- б) Джозеф Вольпе, Арнольд Лазарус, Мері Джоунс;
- в) Абрахам Маслоу, Карл Роджерс, Малком Пейн.

Варіант 18

I. Соціальна підтримка осіб із обмеженими функціональними можливостями як один із напрямів сучасної соціальної роботи в Україні.

II. Кризове консультування й інтенсивний догляд – найпоширеніші методи кризового втручання.

III. Різновиди і класифікація груп у груповій соціальній роботі.

IV. Тестові завдання.

1. Заповніть таблицю.

Група теорій	Характеристика групи	Основний наголос	Конкретні теорії, що належать до групи
---------------------	-----------------------------	-------------------------	---

Психологічно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи		На психологічних та емоційних, а не на соціальних чинниках	
Соціологічно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи		На навколишньому середовищі (фізичному і соціальному) на противагу індивідуалізації психологічно орієнтованих підходів	
Комплексно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи		Врахування як психологічних, так і соціальних чинників	

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Стан внутрішньої динамічної рівноваги системи, який забезпечується регулярним відновленням основних її структур, речовинно-енергетичного складу, а також постійною функціональною саморегуляцією у всіх її ланках, отримав назву:

- а) ентропії;
- б) синергії;
- в) гомеостазу.

2.2. За теоретичними засадами, відповідно до яких сформована і функціонує група, а також за методами, техніками виокремлюють:

- а) психоаналітичні, орієнтовані на особистість групи;
- б) групи психодрами; трансактного аналізу;
- в) раціонально-емоційної терапії; радикальної дії;
- г) терапії поведінки; гештальтгрупи.

2.3. У соціальній роботі досить розповсюдженими є методи класичного обумовлення, що базуються, зокрема, на принципі реципрного (поступового) гальмування, автором якого є:

- а) Джозеф Вольпе;
- б) Арнольд Лазарус,
- в) Мері Джоунс.

Варіант 19

I. Соціальна підтримка сімей з дітьми як один із напрямів соціальної роботи.

II. Зосереджена на завданні модель соціальної роботи.

III. Відмінності між індивідуальною і груповою соціальною роботою.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. Практика соціальної роботи – це...

1.2. Зосереджена на завданні модель соціальної роботи – це...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. До психологічної групи теорій належать:

- а) психологічна, когнітивно-біхевіористська, гуманістична моделі;
- б) системна, екологічна, соціально-радикальна моделі, теорія ролей і стигматизації;
- в) кризове втручання, зосереджена на завданні модель, сімейна терапія, психосоціальна терапія, соціально-педагогічна модель.

2.2. За основною метою діяльності груп розрізняють:

- а) групи вдосконалення особистості і навчальні групи, учасники яких є цілком здоровими людьми;
- б) Т-групи, діяльність яких спрямована на вдосконалення навичок міжособистісного спілкування як одного з важливих чинників поліпшення соціального самопочуття, розвитку особистості, реалізації її потенціалу;
- в) групи подолання проблем, що об'єднують людей, які переживають життєві й особистісні труднощі; лікувальні групи.

2.3. Американський учений, у середині 1980-х років спробував об'єднати когнітивні ідеї з гуманістичними, а також переглянув ідеї щодо соціальної адаптації з урахуванням сучасних теорій соціології та соціальної психології. Виділяв три фази адаптації: стратегічну, тактичну, власне адаптивну:

- а) Говард Голдстейн;
- б) Джозеф Вольпе;
- в) Арнольд Лазарус.

Варіант 20

I. Соціальна підтримка дітей, позбавлених батьківського піклування, як один із напрямів соціальної роботи.

II. Мета, завдання, напрями сімейної терапії.

III. Етапи групового розвитку і їхні особливості.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. Залежно від реальних умов буття клієнта, мети практичне здійснення соціальної роботи може ґрунтуватися на таких концепціях:...

1.2. Консультативний процес охоплює такі основні етапи:...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. До соціологічної групи теорій належать:

- а) психологічна, когнітивно-біхевіористська, гуманістична моделі;
- б) системна, екологічна, соціально-радикальна моделі, теорія ролей і стигматизації;
- в) кризове втручання, зосереджена на завданні модель, сімейна терапія, психосоціальна терапія, соціально-педагогічна модель.

2.2. За способом реалізації мети виокремлюють:

- а) орієнтовані на процес, зосереджені на завданні групи;
- б) психотерапевтичні групи; групи, орієнтовані на дію;
- в) групи взаємної підтримки, самопомоги, самокеровані групи.

2.3. Автор "клієнтцентрованої" психотерапії, яка пізніше стала називатися "особоцентрованою". Першим положенням

запропонованої ним теорії особистості є те, що “кожний індивід існує у світі досвіду, що постійно змінюється, і він є центром цього досвіду”:

- а) Абрахам Маслоу;
- б) Фредерік Перлз;
- в) Карл Роджерс.

Варіант 21

I. Покращення умов життя соціально вразливих верств населення як один із напрямів соціальної роботи в Україні.

II. Витоки, становлення, розвиток психосоціальної терапії.

III. Терапевтичні фактори групової соціальної роботи.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

- 1.1. Ведення випадку – це...
- 1.2. Соціально-психологічна консультація – це...

2. Виберіть правильну відповідь.

- 2.1. До комплексної групи теорій належать:
 - а) психологічна, когнітивно-біхевіористська, гуманістична моделі;
 - б) системна, екологічна, соціально-радикальна моделі, теорія ролей і стигматизації;
 - в) кризове втручання, зосереджена на завданні модель, сімейна терапія, психосоціальна терапія, соціально-педагогічна модель.
- 2.2. При використанні теорії систем важливо враховувати можливість досягнення результату різними способами, тобто:
 - а) еквіфінальність;
 - б) мультифінальність;
 - в) реверберація.
- 2.3. Представник гуманістично-екзистенційного підходу, зробив значний внесок у психотерапевтичну практику. Почавши як психоаналітик, створив власну оригінальну концепцію гештальт-терапії, яку сам вважав екзистенційною терапією, а розмову терапевта з клієнтом – екзистенційною зустріччю:

- а) Абрахам Маслоу;
- б) Фредерік Перлз;
- в) Карл Роджерс.

Варіант 22

I. Вплив соціальної роботи на розвиток суспільних явищ, процесів, відносин.

II. Психобіосоціальний підхід у практиці сучасної соціальної роботи.

III. Провідна роль державних органів соціальної роботи в системі соціального захисту населення.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. Значущість теорії для практики соціальної роботи обумовлена такими чинниками:...

1.2. Представництво (адвокатування) в соціальній роботі – це...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. При використанні теорії систем важливо враховувати ймовірність отримання за одних і тих самих умов різних результатів, оскільки елементи системи взаємодіють по-різному, тобто:

- а) еквіфінальність;
- б) мультифінальність;
- в) реверберація.

2.2. Згідно класифікації В. Шутца, стадія залежності від фахівця-ведучого, коли учасники групи очікують інструкцій, у групі панує невизначеність; щоб залишитися в групі, клієнт намагається поводитися якнайкраще, але його участь у групових процесах поверхова, є стадією:

- а) першою – “всередину-назовні”;
- б) другою - “вгору-вниз”;
- в) третьою - “далеко-близько”.

2.3. Двовимірна (двофакторна) модель групи, що зосереджується на взаємодії, описує динаміку групового процесу з урахуванням умов формування групи тощо запропонована:

- а) Грегорі Бейтсоном;

- б) Людвігом фон Берталанфі;
- в) Брайсом Такменом

Варіант 23

I. Взаємозв'язок сучасних політичних концепцій, ідеологій і соціальної роботи.

II. Теоретико-методологічне джерело соціально-педагогічної моделі соціальної роботи.

III. Положення про обласне і районне управління соціального захисту населення.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. Вибір соціальним працівником стратегії втручання залежить від:...

1.2. Групова динаміка – це...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Повільне зниження рівня соціального функціонування клієнта є процесом

- а) мультифінальності;
- б) реверберації;
- в) диференціації.

2.2. Згідно класифікації В. Шутца, стадія конфлікту, коли в групі виникають змагальність, розчарування, фрустрація, спрямований проти працівника чи інших членів групи гнів; водночас клієнти дізнаються про можливість вираження гніву без негативних наслідків, є стадією групового розвитку:

- а) першою – “всередину-назовні”;
- б) другою - “вгору-вниз”;
- в) третьою - “далеко-близько”.

2.3. Представник гуманістичного напрямку психології. Виділяв як основну потребу людини її прагнення до самоактуалізації – повного використання талантів, здібностей, можливостей або вибору людиною рішення на користь розвитку при кожній можливості:

- а) Абрахам Маслоу;
- б) Фредерік Перлз;
- в) Карл Роджерс.

Варіант 24

I. Роль принципів у забезпеченні науковості й ефективності соціальної роботи.

II. Чинники актуалізації соціально-педагогічної моделі.

III. Соціальна допомога населенню державними структурами.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. Психодинамічна модель соціальної роботи – це...

1.2. Робота з конкретним випадком охоплює такі ключові процеси:...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Збереження власної ідентичності соціальної системи у процесі розширення чи звуження її меж є явищем:

- а) мультифінальності;
- б) реверберації;
- в) диференціації.

2.2. Згідно із запропонованою Брайсом Такменом двовимірною моделлю групи передбачається подолання групою таких стадій міжособистісної активності:

- а) стадія перевірки і залежності;
- б) стадія внутрішнього конфлікту;
- в) стадія розвитку групової згуртованості; стадія функціонально-рольової співвіднесеності.

2.3. У 1980-х роках розробила екомапу – діаграму стосунків у родині:

- а) Керол Гермейн;
- б) Алекс Гіттерман;
- в) Енн Хартман.

Варіант 25

I. Методологічні принципи соціальної роботи.

II. Соціалізація як стрижневий процес у соціально-педагогічній моделі.

III. Соціальна допомога населенню громадськими структурами.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. Екзистенцій на модель соціальної роботи – це...

1.2. Психосоціальна терапія – це...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Модель соціальної роботи, яка фокусується на внутрішньому житті індивіда і послуговується психічним детермінізмом – це:

а) психодинамічна модель;

б) біхевіористська модель;

в) когнітивна модель.

2.2 Згідно класифікації В. Шутца, стадія появи близькості, коли члени групи демонструють довіру один до одного, готовність само розкритися, поділитися переживаннями; вираження негативних почуттів відбувається у побудованій на взаєморозумінні ситуації, є стадією групового розвитку:

а) першою – “всередину-назовні”;

б) другою - “вгору-вниз”;

в) третьою - “далеко-близько”.

2.3. На початку 1950-х років почав працювати з сім'ями. Сформував групу “Пало Альто”, до складу якої входили Джей Гейлі, Джон Уїкенд, Дон Джексон, Джон Фрай:

а) Алекс Гіттерман;

б) Людвіг фон Берталанфі;

в) Грегорі Бейтсон.

Варіант 26

I. Соціально-політичні принципи соціальної роботи.

II. Основні психолого-соціальні механізми соціалізації.

III. Становлення і розвиток в Україні приватних структур соціальної допомоги населенню.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. У межах екологічного підходу окреслилися такі методи:...

1.2. На сучасному етапі сімейна терапія охоплює такі напрями:...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Модель, яка передбачає допомогу в розкритті й усуненні страху перед усвідомленням конечних даностей існування, а також у встановленні контролю над власним життям, подоланні екзистенційних тривог шляхом налагодження близьких стосунків, пошуку сенсу життя та ін., це модель:

а) гуманістична;

б) екзистенційна;

в) системна.

2.2. Кожній групі у соціальній роботі, незалежно від умов і методології діяльності, мети і складу, властиві такі характеристики:

а) наявність в учасників групи певної мети, не завжди добре й чітко узгодженої, і певної спільної ситуації; змінюваність структури групи;

б) здійснення інтеракцій і комунікацій (вербальної, невербальної) між усіма чи кількома учасниками групи; груповий тиск, вплив на поведінку учасника групи з боку інших;

в) вплив на життя групи і поведінку її учасників факторів близькості та інтимності; вплив на групове життя контексту (агенції, громади, соціополітичні умови), в якому відбувається групова діяльність.

2.3. Наприкінці 1950-х і в 1960-ті роки в Нью-Йорку у школі для хлопчиків-правопорушників разом із колегами розробляв структурну сімейну терапію:

а) Алекс Гіттерман;

б) Сальвадор Мінухін;

в) Грегорі Бейтсон.

Варіант 27

I. Організаційні принципи соціальної роботи.

II. Вплив соціуму та соціального середовища на соціалізацію особистості.

III. Специфіка діяльності змішаних структур, які займаються соціальною допомогою населенню.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. Екомапа – це...

1.2. Сімейна терапія – це...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Модель соціальної роботи, яка ґрунтується на ідеї, що задовільне життя людини залежить від систем, які її оточують, а сім'я є системою, всередині якої існують відносини між подружжям, дітьми і родичами, і яка включена у взаємодію з різноманітними соціальними інститутами – державою, системою освіти і виховання, економічними та іншими організаціями, це модель:

а) гуманістична;

б) екзистенційна;

в) системна.

2.2. Найхарактернішими ознаками тренінгової роботи є:

а) реалістичність, персоніфікація;

б) зворотний зв'язок, корекція розуміння учасниками матеріалу;

в) відсутність соціального тиску, конфіденційність, рівні умови для всіх учасників тренінгу.

2.3. Здійснив першу спробу наукового обґрунтування процесів, які відбуваються у групі. Висунув теорію “тваринного магнетизму”, згідно якої існує магнетичний флюїд, котрий у випадку нерівномірного його розповсюдження спричиняє хвороби.

а) Алекс Гіттерман;

б) Франц Месмер;

в) Грегорі Бейтсон.

Варіант 28

I. Психолого-педагогічні принципи соціальної роботи.

II. Вплив соціальних відносин на соціалізацію особистості.

III. Методи і моделі роботи в громаді.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. Екологічна модель соціальної роботи – це...

1.2. Відповідно до зосередженої на завданні моделі соціальної роботи, етап вивчення проблеми складається зі...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Рефлексія – це:

- а) оцінювання особистістю різних проявів свого Я;
- б) перенесення суспільних уявлень у свідомість окремої людини;
- в) процес переходу від внутрішньої (психічної) до зовнішньої (суспільної та ін.) діяльності.

2.2. Надання послуг у громаді ґрунтується на системі принципів, до яких належать:

- а) відмова від біологічного і дотримання холістичного підходу; орієнтація на потреби клієнта ; доступність послуг;
- б) перервність догляду, інституціалізація;
- в) нормалізація, інтеграція у суспільство, дестигматизація;
- г) неперервність догляду, деінституціалізація.

2.3. Становлення і розвиток теорії ролей пов'язані з науковою діяльністю таких учених:

- а) Говард Голдстейн, Елієн Пінкус;
- б) Роберт Мертон, Джекоб Морено;
- в) Карел Гермейн, Алекс Гіттерман.

Варіант 29

I. Специфічні принципи соціальної роботи.

II. Види соціалізації особистості.

III. Соціальна робота з розвитку громади.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. Ролі – це...

1.2. Етапами діяльності відповідно до зосередженої на завданні моделі соціальної роботи є...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Системна, екологічна, рольова, радикальна теорії належать до моделей соціальної роботи:

- а) психологічних;
- б) соціологічних;
- в) комплексних .

2.2. При виборі підходів до діяльності в межах колективного представництва найчастіше орієнтуються на фокус очікуваних змін або на рівень функціонування групи, який потребує змін. Залежно від ситуації фокусом змін можуть бути:

- а) політика, програма;
- б) проект, персонал;
- в) проект, практика.

2.3. Його вважають засновником групової психотерапії. Запропонував такі методи групової роботи, як соціометрія та психодрама.

- а) Джекоб Морено;
- б) Франц Месмер;
- в) Курт Левін.

Варіант 30

I. Характеристика соціально-економічних, організаційно-розпорядчих, психолого-педагогічних методів соціальної роботи.

II. Основні етапи соціалізації особистості.

III. Колективне представництво інтересів у громаді.

IV. Тестові завдання.

1. Доповніть речення.

1.1. Логотерапія – це...

1.2. Зосереджена на завданні модель соціальної роботи – це...

2. Виберіть правильну відповідь.

2.1. Інтеріоризація – це:

- а) оцінювання особистістю різних проявів свого Я;
- б) перенесення суспільних уявлень у свідомість окремої людини;
- в) процес переходу від внутрішньої (психічної) до зовнішньої (суспільної та ін.) діяльності.

2.2. Будь-якій інформаційній кампанії властиві:

- а) одночасне використання різних засобів масової інформації; поєднання заходів у ЗМІ з діяльністю у громаді, підтриманою існуючими її структурами; спрямованість на конкретний сегмент населення або на систему, яка має зазнати змін;
- б) неодноразове повторення провідної ідеї, використання позитивних образів і стилів; залучення до планування, проведення кампанії ключових фігур і груп; вдалий вибір термінів проведення кампанії;
- в) обґрунтованість, досяжність цілей щодо зміни поведінки; звернення до неформальних лідерів цільової групи; поєднання соціальної реклами з іншими заходами в межах кампанії; використання ЗМІ для якомога ширшого висвітлення кампанії.

2.3. У соціальній роботі екологічна модель найяскравіше представлена життєвою моделлю, яку в 1972 р. почали розвивати вчені:

- а) Говард Голдстейн, Елієн Пінкус;
- б) Роберт Мертон, Джекоб Морено;
- в) Карел Гермейн, Алекс Гіттерман.

Відповіді до 1 групи IV блоку тестових завдань

Варіант 1

1.1. Принцип психічного детермінізму – це *принцип, згідно з яким дії та поведінка людини породжуються її мисленням, а не впливами міжособистісних відносин або навколишньої ситуації.*

1.2. Соціально-радикальна модель соціальної роботи – це *модель, яка, спираючись на марксизм і радикальний фемінізм, заперечує психологічні пояснення проблем клієнтів і закликає до розгляду балансу влади, використання структурних засобів розв'язання проблем, колективних дій.*

Варіант 2

1.1. Сучасний психоаналіз розвивається за такими напрямками: *1) его-психологія; 2) психологія об'єктних стосунків; 3) психологія самоті; 4) структурний психоаналіз.*

1.2. Кризове консультування – це *консультування, спрямоване на полегшення вираженого афекту, налагодження спілкування, досягнення розуміння клієнтом його проблем і відчуттів, демонстрацію турботи й емпатії, підвищення самооцінки, підтримку поведінки, зорієнтованої на подолання його проблем.*

Варіант 3

1.1. Теорія соціальної роботи – це *сукупність сформованих у процесі пізнавальної, практичної діяльності уявлень, концепцій, понять, які відображають закони, закономірності, принципи, тенденції розвитку соціальної роботи, обґрунтовують моделі практики і техніки втручання.*

1.2. Під час кризового консультування соціальний працівник використовує такі техніки психологічної підтримки: *методика вербалізації емоційних станів, програвання взаємних ролей,*

інструкція, методика опосередкованого спілкування, сімейне обговорення, техніка формування навичок і вмінь.

Варіант 4

1.1. Біхевіористська модель соціальної роботи – це модель, прихильники якої вважають, що поведінка людини детермінована впливами зовнішнього середовища, і тому спрямовують свої зусилля на подолання небажаних або підсилення бажаних форм поведінки за допомогою підкріплення і соціального на учіння.

1.2. Інтенсивний догляд (опіка) – це стратегія втручання, яка передбачає перенесення відповідальності за стан клієнта на професіоналів, які здійснюють догляд, організацію розв'язання його проблем, вилучення клієнта зі стресогенного оточення, зниження рівня збудження і стресу, налагодження відповідних стосунків з ним, вияв турботи, теплового ставлення.

Варіант 5

1.1. Когнітивна модель соціальної роботи – це модель, яка ґрунтується на тому, що більшість емоцій і форм поведінки людей зумовлені їхніми думками, уявленнями, переконаннями, тобто когнітивними процесами.

1.2. Соціально-педагогічна модель соціальної роботи – це модель, що фокусується на ідеї допомоги шляхом виховного впливу на процес соціалізації індивіда, соціальної групи, який здійснюється через систему соціальних інститутів, покликаних коригувати формування соціальних якостей особистості відповідно до суспільно значущих цінностей, обмежувати або активізувати виховний вплив конкретних соціальних факторів.

Варіант 6

1.1. Когнітивно-біхевіористська модель соціальної роботи – це модель, яка передбачає врахування при наданні допомоги клієнтові особливостей його мислення, установок, які спрямовують його дії, а

також набуття клієнтом адекватних соціальним умовам навичок поведінки.

1.2. Соціалізація – процес перетворення людської істоти на суспільного індивіда, утвердження її як особистості, включення у суспільне життя як активної і дієвої сили; засвоєння індивідом соціального досвіду суспільства й активного відтворення і збагачення системи соціальних зв'язків і відносин, у яких він розвивається.

Варіант 7

1.1. Гуманістична модель соціальної роботи – це модель, спрямована на пробудження резервів особистості людини, її сил добра, психічного здоров'я і бажання самовдосконалення.

1.2. Основними психолого-соціальними механізмами соціалізації є: імпринтинг, наслідування, ідентифікація, рефлексія. Інтеріоризація, екстеріоризація.

Варіант 8

1.1. Системна модель соціальної роботи – це модель соціальної роботи, яка ґрунтується на ідеї, що задовільне життя людини залежить від систем, які її оточують, а сім'я є системою, всередині якої існують відносини між подружжям, дітьми і родичами, і яка включена у взаємодію з різноманітними соціальними інститутами – державою, системою освіти і виховання, економічними та іншими організаціями.

1.2. Соціальне виховання – це створення умов і заходів, спрямованих на оволодіння і засвоєння підростаючим поколінням загальнолюдських і спеціальних знань, соціального досвіду з метою формування в нього соціально-позитивних ціннісних орієнтацій.

Варіант 9

1.1. У соціальній роботі функціонують такі базисні системи: *система агента змін, система клієнта, система мети, система дії.*

1.2. Ресоціалізація – це комплекс заходів, спрямований на відновлення соціального статусу особистості, втрачених чи несформованих соціальних навичок, зміну соціальних орієнтацій девіанта за рахунок включення його у нові, позитивно орієнтовані відносини та види діяльності.

Варіант 10

1.1. За критерієм призначення виокремлюють такі рівні теорій соціальної роботи: *теорії, що пояснюють цілі соціальної роботи; теорії, що пояснюють засоби практичної соціальної роботи; теорії, що пояснюють світ клієнта.*

1.2. Соціально-педагогічна модель використовує такі методи і форми роботи з клієнтами: *збори; диспути; створення об'єднань самоврядування, клубів, асоціацій, груп самопомоги; технології адаптації; взаємодія із сім'єю; кондуктивна педагогіка.*

Варіант 11

1.1. За критерієм розробників (авторів) розрізняють такі групи теорій соціальної роботи: *1) теорії, якими займаються вчені – їхніми стараннями обґрунтовано “великі теорії”, які забезпечують концептуальні підходи у поясненні соціальних явищ; “теорії середнього рівня”, що зосереджені на окремих аспектах суспільства; теорії, засновані на практичних методах дослідження цілей; 2) сформульовані фахівцями соціальної роботи “ситуативні теорії”, спрямовані на поглиблене вивчення ситуації, можливих наслідків власних дій.*

1.2. Метод ведення випадку в соціальній роботі охоплює такі основні етапи: *звернення клієнта, первинне оцінювання проблеми, визначення цілей втручання, планування втручання, організація втручання, моніторинг послуг і стану клієнта, оцінювання результатів діяльності.*

Варіант 12

1.1. За критерієм суб'єкт-об'єктних відносин виокремлюють такі групи теорій соціальної роботи: 1) теорія індивідуальної соціальної роботи, спрямована на допомогу окремому індивіду чи сім'ї; 2) теорія групової соціальної роботи, що передбачає допомогу клієнтові через залучення його до роботи групи, коригування завдяки цьому його поведінки й становища; 3) обцинна теорія (теорія роботи в громаді), спрямована на активізацію учасників громади у розв'язанні колективних проблем; 4) теорія соціального адміністрування і планування, зорієнтована на розвиток системи соціальних служб, впровадження соціальних програм і послуг.

1.2. Консультування в соціальній роботі – взаємодія між суб'єктами соціальної роботи, під час якої консультант використовує свої знання для допомоги консультованому в осмисленні його ситуації, розв'язанні поточних проблем, налагодженні діяльності на перспективу.

Варіант 13

1.1. За критерієм спорідненості теорій соціальної роботи з соціально-гуманітарними науками виокремлюють такі їхні групи: 1) психологічно орієнтовані теорії, зосереджені на психологічних, емоційних чинниках виникнення у клієнта складних життєвих ситуацій; 2) соціологічно орієнтовані теорії, які зосереджують основну увагу на навколишньому середовищі клієнта; 3) комплексно орієнтовані теорії, які однаково враховують психологічні і соціальні чинники виникнення у клієнта складних життєвих проблем.

1.2. Найпоширенішими видами консультування в соціальній роботі є соціально-психологічне і телефонне.

Варіант 14

1. Заповніть таблицю.

Тип теорії	“Формальна” теорія	“Неформальна” теорія
		теорія

<p>Теорії стосовно того, чим є соціальна робота</p>	<p><i>Формальний письмовий виклад визначення природи та цілей соціального забезпечення (наприклад, патологія особистості, ліберальні реформи, марксистські та феміністські теорії)</i></p>	<p><i>Моральні, етичні, культурні цінності, на які спираються практики соціальної роботи, визначаючи функції соціальної роботи</i></p>
<p>Теорії щодо того, як проводити соціальну роботу</p>	<p><i>Формальний письмовий виклад суті практики соціальної роботи (наприклад, робота з випадками, сімейна терапія, групова робота)</i></p>	<p><i>Одержані індуктивно усні теорії практики, побудовані на досвіді</i></p>
<p>Теорії світу клієнта</p>	<p><i>Формальний письмовий виклад теорій соціальної науки та емпіричні дані (наприклад, стосовно особи, подружжя, сім'ї, раси, класу, роду)</i></p>	<p><i>Використання практичними соціальними працівниками досвіду та загальнокультурних визначень (як-от, сім'я як суспільний інститут, нормальна поведінка, добре батьківство)</i></p>

1. Заповніть таблицю.

Тип теорії	“Формальна” теорія	“Неформальна” теорія
<i>Теорії стосовно того, чим є соціальна робота</i>	Формальний письмовий виклад визначення природи та цілей соціального забезпечення (наприклад, патологія особистості, ліберальні реформи, марксистські та феміністські теорії)	Моральні, етичні, культурні цінності, на які спираються практики соціальної роботи, визначаючи функції соціальної роботи
<i>Теорії щодо того, як проводити соціальну роботу</i>	Формальний письмовий виклад суті практики соціальної роботи (наприклад, робота з випадками, сімейна терапія, групова робота)	Одержані індуктивно усні теорії практики, побудовані на досвіді
<i>Теорії світу клієнта</i>	Формальний письмовий виклад теорій соціальної науки та емпіричні дані (наприклад, стосовно особи, подружжя, сім’ї, раси, класу, роду)	Використання практичними соціальними працівниками досвіду та загальнокультурних визначень (як-от, сім’я як суспільний інститут, нормальна

		поведінка, добре батьківство)
--	--	----------------------------------

Варіант 16

1. Заповніть таблицю.

Група теорій	Характеристика групи	Основний наголос	Конкретні теорії, що належать до групи
-------------------------	---------------------------------	-----------------------------	---

<p><i>Психологічно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи</i></p>	<p>Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, спільною основою яких є пізнання закономірностей психологічного розвитку і статусу людини в суспільстві</p>	<p>На психологічних та емоційних, а не на соціальних чинниках</p>	<p>* Психодинамічна модель * Гуманістична модель</p>
<p><i>Соціологічно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи</i></p>	<p>Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, в основі яких – пізнання закономірностей соціального розвитку, структурування суспільства, взаємодії його соціальних інститутів</p>	<p>На навколишньому середовищі (фізичному і соціальному) на противагу індивідуалізації психологічно орієнтованих підходів</p>	<p>* Системна теорія * Екологічна теорія * Соціально-радикальні теорії (марксизм, фемінізм) * Теорія стигматизації</p>
<p><i>Комплексно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи</i></p>	<p>Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, які орієнтують на цілісне бачення проблем захисту життєвих сил людини як біопсихосоціальної істоти</p>	<p>Врахування як психологічних, так і соціальних чинників</p>	<p>* Біхевіористський і когнітивний підходи * Теорія кризового втручання * Зосереджена на завданні модель * Теорія ролей</p>

Варіант 17

1. Заповніть таблицю.

Група теорій	Характеристика групи	Основний наголос	Конкретні теорії, що належать до групи
---------------------	-----------------------------	-------------------------	---

<p>Психологічно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи</p>	<p><i>Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, спільною основою яких є пізнання закономірностей психологічного розвитку і статусу людини в суспільстві</i></p>	<p><i>На психологічних та емоційних, а не на соціальних чинниках</i></p>	<p>* Психодинамічна модель * Гуманістична модель</p>
<p>Соціологічно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи</p>	<p><i>Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, в основі яких – пізнання закономірностей соціального розвитку, структурування суспільства, взаємодії його соціальних інститутів</i></p>	<p><i>На навколишньому середовищі (фізичному і соціальному) на противагу індивідуалізації психологічно орієнтованих підходів</i></p>	<p>* Системна теорія * Екологічна теорія * Соціально-радикальні теорії (марксизм, фемінізм) * Теорія стигматизації</p>
<p>Комплексно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи</p>	<p><i>Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, які орієнтують на цілісне бачення проблем захисту життєвих сил людини як біопсихосоціальної істоти</i></p>	<p><i>Врахування як психологічних, так і соціальних чинників</i></p>	<p>* Біхевіористський і когнітивний підходи * Теорія кризового втручання * Зосереджена на завданні модель * Теорія ролей</p>

Варіант 18

1. Заповніть таблицю.

Група теорій	Характеристика групи	Основний наголос	Конкретні теорії, що належать до групи
---------------------	-----------------------------	-------------------------	---

<p>Психологічно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи</p>	<p><i>Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, спільною основою яких є пізнання закономірностей психологічного розвитку і статусу людини в суспільстві</i></p>	<p>На психологічних та емоційних, а не на соціальних чинниках</p>	<p><i>* Психодинамічна модель</i> <i>* Гуманістична модель</i></p>
<p>Соціологічно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи</p>	<p><i>Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, в основі яких – пізнання закономірностей соціального розвитку, структурування суспільства, взаємодії його соціальних інститутів</i></p>	<p>На навколишньому середовищі (фізичному і соціальному) на противагу індивідуалізації психологічно орієнтованих підходів</p>	<p><i>* Системна теорія</i> <i>* Екологічна теорія</i> <i>* Соціально-радикальні теорії (марксизм, фемінізм)</i> <i>* Теорія стигматизації</i></p>
<p>Комплексно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи</p>	<p><i>Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, які орієнтують на цілісне бачення проблем захисту життєвих сил людини як біопсихосоціальної істоти</i></p>	<p>Врахування як психологічних, так і соціальних чинників</p>	<p><i>* Біхевіористський і когнітивний підходи</i> <i>* Теорія кризового втручання</i> <i>* Зосереджена на завданні модель</i> <i>* Теорія ролей</i></p>

Варіант 19

1.1. Практика соціальної роботи – це діяльність соціальних служб і працівників щодо вивчення потреб клієнтів, груп і громад, узгодження плану спільних дій, надання необхідних послуг і консультування, розвитку їхньої активності тощо.

1.2. Зосереджена на завданні модель соціальної роботи – це модель, що передбачає комплексний підхід у соціальній роботі, основою якого є чітка послідовність процедур діагностування проблеми, роботи над її подоланням.

Варіант 20

1.1. Залежно від реальних умов буття клієнта, мети практичне здійснення соціальної роботи може ґрунтуватися на таких концепціях: концепції життєвого стресу, концепції протистояння, концепції ніші та ареалу, концепції родинності, концепції життєвих навичок та ін.

1.2. Консультативний процес охоплює такі основні етапи: 1) дослідження проблеми і встановлення контакту з клієнтом; 2) двомірне визначення проблеми; 3) визначення альтернатив; 4) планування; 5) діяльність.

Варіант 21

1.1. Ведення випадку – це метод соціальної роботи, який полягає у забезпеченні представників вразливих груп населення необхідною індивідуальною підтримкою для продовження життя у громаді.

1.2. Соціально-психологічна консультація – це процес надання спеціалістом клієнтові рекомендацій з розв'язання його соціальних і психологічних проблем, внаслідок якого він набуває або відновлює здатність приймати життєво важливі рішення, діяти на власний розсуд, опановує нові моделі поведінки, розвивається як особистість.

Варіант 22

1.1. Значущість теорії для практики соціальної роботи обумовлена такими чинниками: 1) теорія є важливим інструментом нагромадження, систематизації знань; 2) теорія збагачує практичну діяльність професійним способом мислення, новими ідеями, пізнанням закономірностей; 3) теорія сприяє формулюванню питань, які перебувають поза межами загальноновизнаних знань, уявлень.

1.2. Представництво (адвокатування) в соціальній роботі – це процес захисту прав, реалізації інтересів індивідів, груп людей уповноваженими особами з метою отримання ними доступу до послуг установ, на які вони мають право, але не можуть їх отримати; взаємодія від імені клієнта з юридичними і фізичними особами.

Варіант 23

1.1. Вибір соціальним працівником стратегії втручання залежить від: цілей втручання і потреб клієнта; відомостей про ефективність застосування методики у подібних ситуаціях; можливостей клієнта, працівника і соціальної служби; наявності ресурсів тощо.

1.2. Групова динаміка – це зміни структури групи, розподілу влади в ній, позицій, ролей, групових норм, моделей поведінки, спілкування, міжособистісних стосунків, зумовлені впливом її учасників і зовнішніми умовами.

Варіант 24

1.1. Психодинамічна модель соціальної роботи – це модель соціальної роботи, яка фокусується на внутрішньому житті індивіда і послуговується психічним детермінізмом.

1.2. Робота з конкретним випадком охоплює такі ключові процеси: психологічну допомогу, модифікацію середовища.

Варіант 25

1.1. Екзистенційна модель соціальної роботи – це модель, яка передбачає допомогу в розкритті й усуненні страху перед усвідомленням кінцевих даностей існування, а також у встановленні контролю над власним життям, подоланні екзистенційних тривог шляхом налагодження близьких стосунків, пошуку сенсу життя та ін.

1.2. Психосоціальна терапія – це комплексний підхід у соціальній роботі, який передбачає тривалий соціальний супровід клієнта соціальним працівником.

Варіант 26

1.1. У межах екологічного підходу окреслилися такі методи: метод сімейного центру, метод навичок, метод життєвої моделі, модель екосистем.

1.2. На сучасному етапі сімейна терапія охоплює такі напрями: структурна сімейна терапія, стратегічний, когнітивно-біхевіористський, екзистенційний підхід.

Варіант 27

1.1. Екомапа – це графічна схема (діаграма) стосунків у родині, яка відображає взаємовпливи між клієнтом і людьми, з якими він пов'язаний, соціальними інституціями, оточенням.

1.2. Сімейна терапія – це підхід, заснований на переконанні, що пояснення і розв'язання проблем людини залежать від розуміння її взаємовідносин зі значущими іншими у її минулому і сьогоденні.

Варіант 28

1.1. Екологічна модель соціальної роботи – це модель, зміст якої полягає у використанні активних методів адаптації і соціалізації клієнта задля досягнення ним особистісних змін, рівень яких відповідав би вимогам навколишнього середовища, а також у впливі

на соціальне і фізичне середовище для того, щоб воно якомога більше відповідало правам, потребам і життєвим цілям особистості.

1.2. Відповідно до зосередженої на завданні моделі соціальної роботи, етап вивчення проблеми складається зі *сканування проблеми, дослідження подробиць, визначення пріоритетів.*

Варіант 29

1.1. Ролі – це *типові очікування або поведінка, асоційовані з позиціями особистості в соціальних структурах.*

1.2. Етапами діяльності відповідно до зосередженої на завданні моделі соціальної роботи є *вивчення проблеми, узгодження мети і часових меж роботи, виконання завдань.*

Варіант 30

1.1. Логотерапія – це *спосіб аналізу ситуацій і метод консультування з метою допомогти людині знайти сенс і мету життя, подолати сумніви та відчай. При цьому особливе місце належить формуванню уявлень про майбутнє.*

1.2. Зосереджена на завданні модель соціальної роботи - *модель, що передбачає комплексний підхід у соціальній роботі, основою якого є чітка послідовність процедур діагностування проблеми, роботи над її подоланням.*

Ключ до 2 групи IV блоку тестових завдань

Варіант	Відповіді
1	2.1. – а; 2.2. – в; 2.3. - в
2	2.1. – в; 2.2. – в; 2.3. - в
3	2.1. – б; 2.2. – а; 2.3. - б
4	2.1. – в; 2.2. – б; 2.3. - б
5	2.1. – б; 2.2. – в; 2.3. - а
6	2.1. – в; 2.2. – а, б, в; 2.3. - в
7	2.1. – б; 2.2. – а, б, в; 2.3. - б
8	2.1. – а; 2.2. – б, в; 2.3. - а
9	2.1. – б; 2.2. – а, б, в; 2.3. - в
10	2.1. – в; 2.2. – а, б, в; 2.3. – а – 2; б – 3; в – 1
11	2.1. – а; 2.2. – б; 2.3. - а
12	2.1. – б; 2.2. – б; 2.3. - б
13	2.1. – а; 2.2. – в; 2.3. - в
14	2.1. – а; 2.2. – а, б, в; 2.3. - в
15	2.1. – в; 2.2. – а, б, в; 2.3. – а – 1, б – 3, в – 2
16	2.1. – а; 2.2. – а, б, в; 2.3. - в
17	2.1. – б; 2.2. – а, б, в; 3. - б
18	2.1. – в; 2.2. – а, б, в, г; 2.3. - а
19	2.1. – а; 2.2. – а, б, в; 2.3. - а
20	2.1. – б; 2.2. – а, б, в; 2.3. - в
21	2.1. – в; 2.2. – а; 2.3. - б
22	2.1. – б; 2.2. – а; 2.3. - в
23	2.1. – б; 2.2. – б; 2.3. - а
24	2.1. – в; 2.2. – а, б, в; 2.3. - в
25	2.1. – а; 2.2. – в; 2.3. - в
26	2.1. – б; 2.2. – а, б, в; 2.3. - б
27	2.1. – в; 2.2. – а, б, в; 2.3. - б
28	2.1. – а; 2.2. – а, в, г; 2.3. - б
29	2.1. – б; 2.2. – а, б, в; 2.3. - а
30	2.1. – б; 2.2. – а, б, в; 2.3. - в

Додаток А
Різновиди теорій соціальної роботи

Додаток А.1

Різновиди теорій соціальної роботи (за Є. Холостовою)

Група теорій	Характеристика групи	Основний наголос	Конкретні теорії, що належать до групи
Психологічно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи	Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, спільною основою яких є пізнання закономірностей психологічного розвитку і статусу людини в суспільстві	На психологічних та емоційних, а не на соціальних чинниках	* Психодинамічна модель * Гуманістична модель
Соціологічно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи	Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, в основі яких – пізнання закономірностей соціального розвитку, структурування суспільства, взаємодії його соціальних інститутів	На навколишньому середовищі (фізичному і соціальному) на протигагу індивідуалізації психологічно орієнтованих підходів	* Системна теорія * Екологічна теорія * Соціально-радикальні теорії (марксизм, фемінізм) * Теорія стигматизації
Комплексно орієнтовані теорії (моделі) соціальної роботи	Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, які орієнтують на цілісне бачення проблем захисту життєвих сил людини як біопсихосоціальної істоти	Врахування як психологічних, так і соціальних чинників	* Біхевіористський і когнітивний підходи * Теорія кризового втручання * Зосереджена на завданні модель * Теорія ролей

Джерело: Соціальна робота: В 3 ч. – К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2004. – Ч. 2: Теорії та методи соціальної роботи / За ред. Т. В. Семигіної, І. М. Григи. – 2004. – С. 17.

Додаток А.2
Різновиди теорій соціальної роботи (за Р. Сібеоном)

Тип теорії	“Формальна” теорія	“Неформальна” теорія
Теорії стосовно того, чим є соціальна робота	Формальний письмовий виклад визначення природи та цілей соціального забезпечення (наприклад, патологія особистості, ліберальні реформи, марксистські та феміністські теорії)	Моральні, етичні, культурні цінності, на які спираються практики соціальної роботи, визначаючи функції соціальної роботи
Теорії щодо того, як проводити соціальну роботу	Формальний письмовий виклад суті практики соціальної роботи (наприклад, робота з випадками, сімейна терапія, групова робота)	Одержані індуктивно усні теорії практики, побудовані на досвіді
Теорії світу клієнта	Формальний письмовий виклад теорій соціальної науки та емпіричні дані (наприклад, стосовно особи, подружжя, сім'ї, раси, класу, роду)	Використання практичними соціальними працівниками досвіду та загальнокультурних визначень (як-от, сім'я як суспільний інститут, нормальна поведінка, добре батьківство)

Джерело: Соціальна робота: В 3 ч. – К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2004. –Ч. 2: Теорії та методи соціальної роботи / За ред. Т. В. Семигіної, І. М. Григи. – 2004. – С. 20.

Система хосписів в умовах розповсюдження епідемії ВІЛ/СНІД в Україні

Проблема розповсюдження епідемії ВІЛ/СНІД в Україні, як і в усьому світі, вимагає не тільки вирішення питань з профілактики і лікування. Вона також ставить завдання допомоги і догляду за тими, хто перебуває в термінальній стадії захворювання. Одним з ефективних шляхів вирішення цієї проблеми в світі є створення хосписів, де перебувають не тільки хворі на Віл-інфекцією в стадії СНІДу, але й хворі на інші невиліковні захворювання в термінальній стадії, наприклад раком. В Україні система хосписів тільки починає створюватися.

Розглянемо це питання із декількох точок зору.

Здатність людини щодо використання плодів суспільного прогресу, культурних і матеріальних цінностей вважають природною нормою, а можливість цього використання - її невід'ємним правом і досягненням демократичного суспільства. Але хвороби і пов'язані з ними страждання порушують рівні можливості людей щодо повноцінного якісного життя.

Виникає конфлікт між правом особистості і її біофізичною здатністю реалізації цього права - з одного боку, і правом суспільства втручатися в психосоматичний стан людини адаптованими медичними засобами, з іншого. Цей конфлікт досягає апогею в ситуації, коли хвороба здобуває неминуче загрозливий для життя характер, з летальним результатом, який можна передбачити. Людей, що знаходяться у такому стані, прийнято називати термінально хворими, а хворобу, на яку вони хворі, - життєво небезпечною. З метою задоволення потреб термінально хворих зі збереженням певного рівня якості їхнього життя виникла концепція хосписної допомоги, яку реалізують у спеціальних установах.

Слово "**хоспис**" походить від латинського "hospitium" - готель. В середньовіччі воно позначало місце відпочинку і притулку.

Хоспис і сучасна концепція соціальної роботи.

Перший хоспис - Хоспис Св. Кристофера - був заснований у 1967 році в Сиденгеме в Англії (недалеко від Лондона)

доктором С. Саундерс. Він виник як альтернатива допомоги, яку невиліковні пацієнти могли одержати в лікарні.

Головні завдання хоспису такі:

- 1) Контролювання болю (використання методики прийому знеболюючих ліків по годинах так, щоб пацієнти не встигали відчувати біль);
- 2) Узгоджена робота групи допомоги яка складається з різних фахівців (лікар, медсестра, психолог і ін.);
- 3) Створення домашньої обстановки (можливість користуватися звичайними, улюбленими речами, а також можливість утримувати домашніх тварин);
- 4) Відверті розмови персоналу з хворим та членами його родини про смерть;
- 5) Забезпечення умов для прийняття смерті з гідністю.

Лікувальний аспект при цьому не вважали головним, роль медичної допомоги складалася насамперед у знеболюванні, знятті неприємних відчуттів, контролі за фізіологічним станом хворого (так звана поліативна допомога). Такий підхід виник не випадково. В продовж кількох років доктор Саундерс працювала з вмираючими хворими і вивчала їхні потреби. Одночасно інший відомий ініціатор хосписного руху Е. Кублер-Рос досліджує психологічний стан термінально хворих і розробляє методики комунікативної роботи з ними. Загальновідомими і широко визнаними є такі її праці: "Про смерть й вмирання", "Смерть як життєва необхідність", деякі підручники для роботи в хосписі.

Дані досліджень дали можливість обґрунтовано і змістовно підійти до суті одного з найбільш таємничих явищ - смерті - як з біологічної і психологічної, так і із соціальної точок зору, а також до вирішення найбільш істотних проблем, що виникають у зв'язку з цим.

Клінічна соціальна робота стала розповсюдженою в розвинених країнах світу і продовжує розвиватися як погоджена з медичною практикою засобу надання допомоги.

Зміст її полягає в тому, щоб максимально компенсувати втрачені через хворобу можливості людини, підтримувати певний рівень життя щодо використання суспільних благ.

Таким чином, хосписна допомога спрямована на підтримку певного рівня якості життя людини до її останніх хвилин, іноді навіть за рахунок відмови від, можливо, ефективного, але дискомфортного медичного втручання.

Медичний компонент є, безумовно, важливим, але в цій ситуації вже не вирішальним. Лікар звичайно розглядає хворобу як несправне функціонування певного органу чи системи в організмі людини. Він має чисто фізіологічне завдання: привести патологічний стан у норму, компенсувати хворобу соматично. Його мало цікавить духовний й емоційний стан хворого, для лікаря він деперсоніфікований - просто пацієнт у черзі інших. Відомий письменник Г. Міллер з цього приводу сказав: "Наскільки ж є убогою концепція медицини, яка ставить за ціль пізнання хвороби, а не потреб особисто хворого». Коли мова йде про врятування, тут зневажають навіть тим фактом, що наслідки чи тактика медичного втручання можуть бути вкрай обтяжливими й заподіяти фізичні і душевні страждання хворому та його рідним. Іноді при подібних обставинах людину позбавляють можливості виказати останню волю, попрощатися з близькими, друзями, полегшити совість у відвертих розмовах, здійснити релігійні обряди.

Обмеженість суто медичного підходу очевидна. Людина потребує значно більшого, ніж те, що їй пропонує медицина. І тут відкривається перспектива щодо соціальної роботи – компенсація всього того, чого не достатньо, щоб відчувати себе особистістю в умовах хвороби, навіть тоді коли надії на зцілення немає. *Сучасна теорія соціальної роботи* розглядає людину в сукупності її складових фізичної, ментальної, духовно-емоційної й соціальної сфер (психобіосоціальний підхід), і здоровою її вважають за умов нормального функціонування всіх цих складових. В рамках цього підходу ціль соціальної роботи полягає в гармонізації особистості відносно себе, а також відносно фізичної, духовної й соціальної реальності.

Системний підхід, який також використовують в соціальній роботі, базується на загальній теорії систем і розглядає людину, виходячи з сукупності її стосунків в суспільному середовищі як частину складної соціальної системи.

Функції соціальної роботи – забезпечення зворотнім зв'язком між суспільством і людиною, який спрямований на повернення її до соціальної рівноваги.

Джерело:

<http://www.helpme.com.ua/ua/article/id.194/cid.26/default.print>

Зміст

Вступ.....

Навчально-тематичний план курсу.....

Розподіл тем навчально-тематичного курсу за модулями

Розділ I. Зміст і джерельна база лекцій.....

Розділ II. Плани семінарських занять.....

Розділ III. Зміст завдань для самостійної роботи студентів.....

Орієнтовні завдання для контролю знань студентів.....

Відповіді до 1 групи IV блоку тестових завдань

Ключ до 2 групи IV блоку тестових завдань

Додатки.....

Навчально-методичне видання

Сабат Надія Володимирівна

ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Методичні рекомендації

В авторській редакції

С-12 Сабат Н. В.
Теорії та методи соціальної роботи: Методичні рекомендації. –
Івано-Франківськ: Видавець Третяк І. Я., 2008. – 106 с.

ISBN

Методичні рекомендації упорядковано автором з урахуванням особливостей кредитно-рейтингової системи організації навчального процесу. Розкрито зміст і джерельну базу теоретичної та практичної частин курсу, підібрано питання для самостійного опрацювання студентами, розроблено варіанти завдань для контролю знань студентів.

ББК 74.20я73
УДК 373.66 : 37.013.42

Здано до набору Підписано до друку
Формат Папір офсетний. Гарнітура.....
Друк офсетний. Умовн. друк. арк.
Наклад 300 прим.

